

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελ.
Πρόλογος	4
Περίληψη	5
Abstract	5
1. Εισαγωγή	6
2. Η εξέλιξη του δείκτη γεννητικότητας από το 1960 έως το 2000	
σε Ελλάδα, Γαλλία, Γερμανία	8
3. Οι οικογενειακές πολιτικές ως μέτρα αντιμετώπισης των	
χαμηλών δεικτών γεννητικότητας	17
3.1. Τι είναι οι οικογενειακές πολιτικές.....	17
3.2. Οι οικογενειακές πολιτικές στη Γαλλία	18
3.2.1. Ιστορική αναδρομή	18
3.2.2. Καταγραφή των οικογενειακών πολιτικών	
του έτους 2004	19
3.2.2.1. Γονικές Παροχές	19
3.2.2.2. Υπηρεσίες παιδικής φροντίδας	21
3.2.2.3. Οικογενειακά επιδόματα	22
3.3. Οι οικογενειακές πολιτικές στη Γερμανία.....	25
3.3.1. Ιστορική αναδρομή	25
3.3.2. Καταγραφή των οικογενειακών πολιτικών	
του έτους 2004	27
3.3.2.1. Γονικές Παροχές	27
3.3.2.2. Υπηρεσίες παιδικής φροντίδας	28
3.3.2.3. Οικογενειακά επιδόματα	29
3.4. Οι οικογενειακές πολιτικές στην Ελλάδα.....	32
3.4.1. Ιστορική αναδρομή	32
3.4.2. Καταγραφή των οικογενειακών πολιτικών	
του έτους 2004	33
3.4.2.1. Γονικές παροχές	33
3.4.2.1.1 Διαφοροποιήσεις ανά χώρα /	
Σύγκριση	36
3.4.2.2. Υπηρεσίες παιδικής φροντίδας	39
3.4.2.2.1. Διαφοροποιήσεις ανά χώρα /	
Σύγκριση	40
3.4.2.3. Οικογενειακά Επιδόματα	40
3.4.2.3.1. Κόστος	44
3.4.2.3.2. Διαφοροποιήσεις ανά χώρα /	
Σύγκριση	45

4. Κριτική προσέγγιση – Καλές πρακτικές – Προτάσεις για Ελλάδα...	49
Συμπεράσματα	53
Βιβλιογραφία	55
Internet Sites	59

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ

Σελ

Πίνακας 1 : Η εξέλιξη του ολικού δείκτη γονιμότητας την περίοδο 1960 – 2000 ...	62
Πίνακας 2 : Η μέση ηλικία των γυναικών στην τεκνοποιία	62
Πίνακας 3 : Η μέση ηλικία στην απόκτηση του πρώτου παιδιού	63
Πίνακας 4 : Ποσοστό εργαζόμενων μητέρων με βάση το επίπεδο εκπαίδευσης τους το 2004 στο σύνολο των εργαζομένων μητέρων.....	64
Πίνακας 5 : Η εξέλιξη του γυναικείου εργατικού δυναμικού από το 1970 – 1997 ...	65
Πίνακας 6 : Οι γονικές παροχές και τα οικογενειακά επιδόματα στην Ελλάδα ανά φορέα απασχόλησης	66
Πίνακας 7 : Η άδεια μητρότητας σε Ελλάδα, Γαλλία και Γερμανία	67
Πίνακας 8 : Η γονική απουσία σε Ελλάδα, Γαλλία και Γερμανία	68
Πίνακας 9: Η άδεια ασθενείας σε Ελλάδα, Γαλλία και Γερμανία	69
Πίνακας 10: Το κόστος των οικογενειακών πολιτικών σε Ελλάδα, Γαλλία, Γερμανία το έτος 2000	70

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα πτυχιακή μελέτη πραγματοποιήθηκε στο τμήμα Γεωγραφίας του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου, κατά την χρονική περίοδο 2004 – 2005 από τον φοιτητή Βέτσικα Προκόπιο. Στην ολοκλήρωση της εργασίας,- σημαντική στάθηκε η συμβολή της επιβλέπουσας καθηγήτριας κ. Αλεξάνδρας Τραγάκη, καθώς με την καθοδήγηση και τις διορθώσεις της, το κείμενο που ακολουθεί πήρε την τελική του μορφή.

Περίληψη

Η εργασία αυτή αφορά στη καταγραφή και αξιολόγηση των οικογενειακών πολιτικών κατά το έτος 2004, στην Ελλάδα τη Γαλλία και τη Γερμανία. Η εργασία είναι χωρισμένη σε τρία μέρη. Στο πρώτο μέρος παρουσιάζεται η εξέλιξη της γονιμότητας από το 1960 έως το 2000 στις τρεις χώρες, με τη χρήση συγκεκριμένων δεικτών γονιμότητας. Στο δεύτερο μέρος παρουσιάζονται και αξιολογούνται οι οικογενειακές πολιτικές του έτους 2004. Οι οικογενειακές πολιτικές είναι χωρισμένες σε τρεις κατηγορίες ανάλογα με το είδος τους. Οι κατηγορίες αυτές είναι: γονικές παροχές, υπηρεσίες παιδικής φροντίδας και οικογενειακά επιδόματα. Σε κάθε μία κατηγορία αναφέρεται το κόστος με το οποίο επιβαρύνεται ο εκάστοτε κρατικός προϋπολογισμός. Επίσης παρατίθεται μια συγκριτική μελέτη των πολιτικών στις χώρες που μελετώνται ώστε να εντοπιστούν πιθανοί κοινοί άξονες ή διαφοροποιημένες προτεραιότητες. Βάση αυτής της σύγκρισης προτείνονται ορισμένες πολιτικές για την Ελλάδα οι οποίες εφαρμόζονται με επιτυχία στις άλλες δύο χώρες.

Abstract

This paper is about family policies in Greece, France and Germany. The paper is separated in three parts. The first part presents the evolution of fertility from 1960 to 2000, with the use of the most common indexes. Emphasis is placed on the disparities across countries over time. Second part offers a presentation of the family policies for the year 2004. Family policies are divided in three categories: parental leave, childcare services and family benefits. Each of these categories includes the financial burden on the government budget. A comparison analysis of different family policies helps identifying some similarities of differences in precipices among countries. The experience of those countries may be used so as to implement efficient policies into the Greek system.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην παρούσα πτυχιακή μελέτη θα μιλήσουμε για τις οικογενειακές πολιτικές στην Ελλάδα, τη Γαλλία και τη Γερμανία. Η εργασία είναι χωρισμένη σε 3 μέρη. Στο πρώτο μέρος γίνεται μια παρουσίαση της εξέλιξης της γονιμότητας από το 1960 έως το 2000 στις 3 χώρες με τη χρήση των δεικτών ολικής γονιμότητας, μέσης ηλικίας των γυναικών στην τεκνοποιία και μέσης ηλικίας απόκτησης πρώτου παιδιού. Ακόμη, καταγράφονται και αξιολογούνται οι παράγοντες που επηρεάζουν και διαμορφώνουν τους παραπάνω δείκτες.

Το δεύτερο μέρος που ακολουθεί, αποτελεί το ουσιαστικότερο τμήμα της μελέτης μας. Εκεί, αρχικά γίνεται μια παρουσίαση των οικογενειακών πολιτικών, όπου τονίζεται η χρησιμότητα και ο τρόπος εφαρμογής τους. Αμέσως μετά, ξεκινάει η καταγραφή των οικογενειακών πολιτικών πρώτα στη Γαλλία, μετά στη Γερμανία και τέλος στην Ελλάδα, έτσι όπως αυτές εφαρμόζονταν το έτος 2004. Η καταγραφή γίνεται αφού πρώτα οι οικογενειακές πολιτικές χωριστούν σε 3 κατηγορίες. Οι κατηγορίες αυτές είναι ανάλογα με το είδος των οικογενειακών πολιτικών που εφαρμόζονται και είναι οι εξής: γονικές παροχές, υπηρεσίες παιδικής φροντίδας και οικογενειακά επιδόματα. Ο τρόπος με τον οποίο γίνεται ο διαχωρισμός αυτός περιγράφεται πιο αναλυτικά στα επόμενα κεφάλαια.

Παρότι οι χώρες που εξετάζουμε είναι τρεις, η μελέτη εστιάζει περισσότερο πάνω από την περίπτωση της Ελλάδας. Για αυτό ακριβώς το λόγο, αμέσως μετά την καταγραφή των πολιτικών της Ελλάδας, ακολουθεί η σύγκριση τους με τις αντίστοιχες των άλλων δύο χωρών. Μέσα από την σύγκριση τονίζεται η διαφορετικότητα, αλλά και το κόστος με το οποίο επιβαρύνεται ο εκάστοτε κρατικός προϋπολογισμός. Ακόμη εντοπίζονται οι ελλείψεις που παρατηρούνται στον Ελλαδικό χώρο, αναφορικά με το συγκεκριμένο τομέα, καθώς επίσης και οι δυνατότητες της χώρας για περαιτέρω βελτίωση.

Το τρίτο και τελευταίο τμήμα της μελέτης τέλος, αναλώνεται σε μία κριτική προσέγγιση των πολιτικών που έχουν αναφερθεί με σκοπό να εντοπιστούν ορισμένα επιτυχημένα παραδείγματα από τη Γαλλία και τη Γερμανία τα οποία μπορούν υπό ορισμένες προϋποθέσεις να γίνουν μέρος και των Ελληνικών οικογενειακών πολιτικών. Πιο συγκεκριμένα επιλέγονται πολιτικές από τη Γαλλία και τη Γερμανία που έχουν εφαρμοστεί με επιτυχία στις παραπάνω χώρες, αναπροσαρμόζονται στα Ελληνικά δεδομένα και προτείνονται για εφαρμογή.

Εκτός από το κείμενο που ακολουθεί, η πτυχιακή εργασία περιλαμβάνει και σχετικό παράρτημα στο οποίο βρίσκονται συγκεντρωμένα όλα τα στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν για την μελέτη με τη μορφή πινάκων.

2. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1960 ΕΩΣ ΤΟ 2000 ΣΕ ΕΛΛΑΔΑ, ΓΑΛΛΙΑ, ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Στο κεφάλαιο αυτό, επιχειρείται μια παρουσίαση της εξέλιξης της γονιμότητας από το 1960 έως το 2000 στην Ελλάδα, τη Γαλλία και τη Γερμανία. Η παρουσίαση θα γίνει με τη χρήση των πιο διαδεδομένων δεικτών γονιμότητας: του δείκτη ολικής γονιμότητας, μέσης ηλικίας απόκτησης πρώτου παιδιού για τη μητέρα και μέσης ηλικίας απόκτησης παιδιού.

Ο δείκτης ολικής γονιμότητας (T.F.R. = Total Fertility Rate) δίνει τον αριθμό των παιδιών που εκτιμάται να φέρει στον κόσμο μια πλασματική γενεά 1000 γυναικών, αν ακολουθήσει το αναλυτικό πρότυπο γονιμότητας ενός ημερολογιακού έτους, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η επίδραση της θνησιμότητας. Ο δείκτης ολικής γονιμότητας υπολογίζεται ως το άθροισμα των ειδικών κατά ηλικία δεικτών γονιμότητας όλης της αναπαραγωγικής περιόδου, δηλαδή των γυναικών ηλικίας 15 έως 49 ετών. Αυτό μαθηματικά αναπαρίσταται με την ακόλουθη σχέση:

$$T.F.R. = \sum_{15}^{49} f_x * 5$$

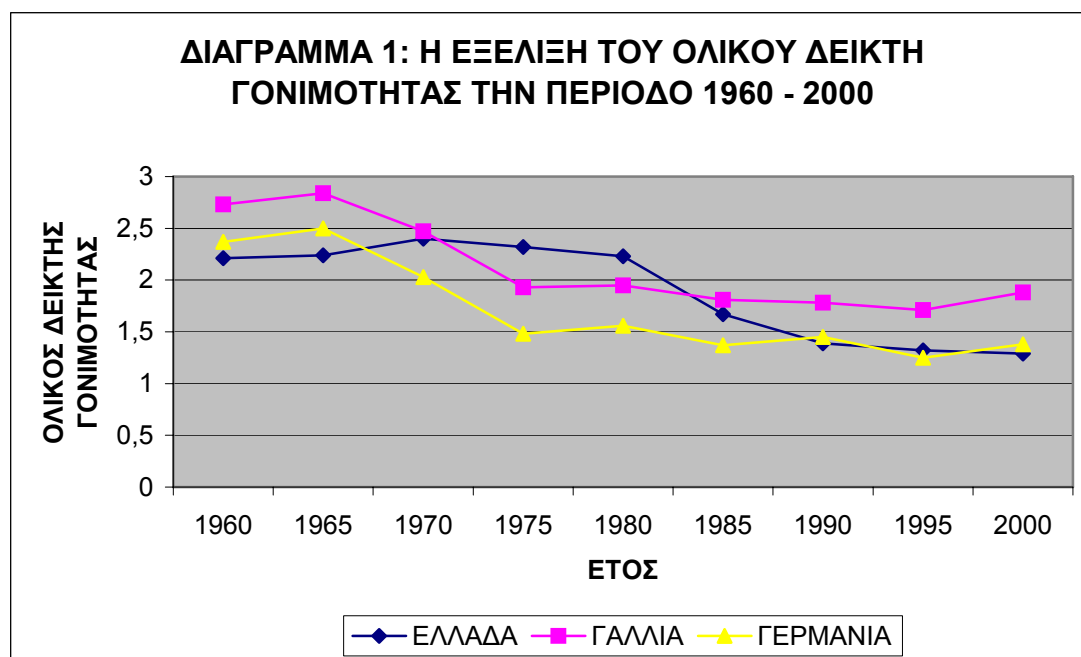
όπου f_x = ο ειδικός δείκτης γονιμότητας για την ηλικία x

x = πενταετείς ομάδες ηλικιών

Ο δείκτης ολικής γονιμότητας, αποδεδειγμένος από την ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού προσφέρεται για συγκρίσεις μεταξύ διαφορετικών γεωγραφικών περιοχών ή μεταξύ διαφορετικών χρονικών στιγμών. Επιπλέον γίνεται εύκολα κατανοητός αφού εκφράζει τον μέσο αριθμό παιδιών ανά γυναίκα. Ωστόσο ο τρόπος ερμηνείας του πρέπει να γίνει με προσοχή αφού, όπως επισημάνθηκε, δεν εκφράζει την τεκνοποιητική συμπεριφορά μιας πραγματικής, αλλά μιας πλασματικής γενεάς γυναικών. Είναι δηλαδή "ευάλωτος" και επηρεάζεται από ορισμένους συγκυριακούς παράγοντες που σε ορισμένες περιπτώσεις οδηγούν σε εσφαλμένα συμπεράσματα. Έτσι, μπορούμε να πούμε ότι αν οι ετήσιοι δείκτες γονιμότητας διαμορφώνονται ομαλά, τότε και ο δείκτης ολικής γονιμότητας είναι αντιπροσωπευτικός του ιστορικού

αναπαραγωγής του πληθυσμού, ενώ στις υπόλοιπες περιπτώσεις δεν είναι ιδιαίτερα αξιόπιστος (Παπαδάκης Μ., Τσίμπος Κ., 2004 σελ. 256-257).

Ο δείκτης ολικής γονιμότητας της Ελλάδας, Γαλλίας, Γερμανίας από το 1960 έως το 2000, παρουσιάζεται στον πίνακα 1 του παραρτήματος, ενώ ακολουθεί, αντίστοιχη διαγραμματική απεικόνιση.

ΠΗΓΗ: Council of Europe (2003)

Τα στοιχεία που αντλούμε από τις παραπάνω πηγές, δείχνουν ότι ο δείκτης ολικής γονιμότητας των 3 χωρών δεν ακολουθεί ενιαία πορεία. Ξεκινώντας από την πενταετία 1960 – 1965 βλέπουμε ότι και οι τρεις χώρες εμφανίζουν μια ταυτόχρονη αύξηση του δείκτη ολικής γονιμότητας τους. Την αμέσως επόμενη πενταετία 1965 – 1970 ο δείκτης στη Γαλλία και τη Γερμανία σημείωσε μια μικρή πτώση, τη στιγμή που στην Ελλάδα συνέχιζε ακόμη να αυξάνεται. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να μειωθεί σημαντικά η διαφορά της Ελλάδας από τη Γαλλία, ενώ παράλληλα η Ελλάδα κατάφερε να ξεπεράσει το αντίστοιχο ποσοστό της Γερμανίας. Ωστόσο η περίοδος εκείνη κατά την οποία η Ελλάδα έφτασε τους δείκτες της στα υψηλότερα μέχρι σήμερα επίπεδα τους, στάθηκε οριακή για τη χώρα, αφού αμέσως μετά ξεκίνησε μια σταθερά συνεχιζόμενη πτωτική πορεία, οι επιπτώσεις της οποίας είναι ιδιαίτερα ορατές στις μέρες μας.

Η πενταετία 1970 – 1975 που ακολούθησε οδήγησε και τις 3 χώρες σε μία σημαντική πτώση, με την Ελλάδα να σημειώνει την χαμηλότερη διαφορά σε σχέση με το παρελθόν και τη Γερμανία την μεγαλύτερη. Από το διάγραμμα 1, βλέπουμε ότι

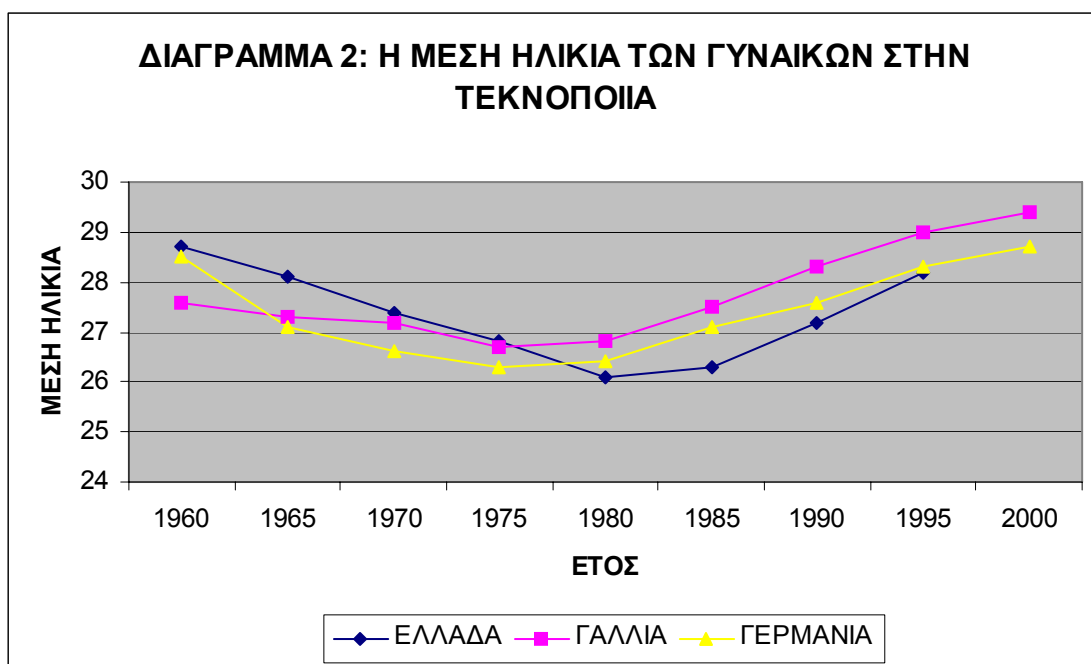
η Ελλάδα κατάφερε να εμφανίσει δείκτη αρκετά υψηλότερο τόσο από τη Γερμανία όσο και από τη Γαλλία.

Το προβάδισμα που απέκτησε η Ελλάδα, διατηρήθηκε και την πενταετία 1975 – 1980, παρόλο που η Γαλλία και η Γερμανία αύξησαν κατά ελάχιστες μονάδες τους δείκτες τους και την οριακή μείωση που κατέγραψε η Ελλάδα. Ότι συνέβαινε σε Γαλλία και Γερμανία τα χρόνια που προηγήθηκαν του 1985, δηλαδή μια μεγάλη και συνεχιζόμενη πτώση του ολικού δείκτη γονιμότητας, στην Ελλάδα παρατηρήθηκε το 1981, με τον δείκτη να πέφτει από το 2.23 στο 1.67 θέτοντας τη χώρα για πρώτη φορά κάτω από το “ψυχολογικό” όριο του 2.1 που είναι και το όριο αναπλήρωσης των γενεών. Η περίοδος 1980 – 1985 ωστόσο δεν ήταν περίοδος ανάκαμψης των δεικτών ούτε και για τις άλλες δύο χώρες, αφού μετά την πτώση του 1970 – 1975, μια νέα μικρότερης εκτάσεως πτώση τους οδήγησε σε ακόμη χαμηλότερα επίπεδα. Η Γαλλία μετά την πτώση των δεικτών της Ελλάδας, εμφάνισε για μία ακόμη φορά τον υψηλότερο δείκτη ολικής γονιμότητας, τον οποίο διατηρεί μέχρι σήμερα. Η Ελλάδα ήρθε δεύτερη και η Γερμανία τρίτη.

Η πενταετία 1985 – 1990 ήταν μάλλον σημαντική δημογραφικά για τη Γερμανία, αφού κατάφερε ύστερα από μια μακρά πτωτική πορεία να πραγματοποιήσει μια μικρή άνοδο του δείκτη ολικής γονιμότητας της. Η Γαλλία την ίδια στιγμή είχε μια μικρή πτώση, ενώ σε πιο δύσκολη θέση βρέθηκε η Ελλάδα, αφού είδε τα ποσοστά της να μειώνονται κατά πολύ περισσότερο από την προηγούμενη περίοδο. Πρώτη παρέμεινε η Γαλλία, η Γερμανία βρέθηκε στην 2^η θέση και η Ελλάδα ύστερα από μια περίοδο 20 χρόνων περιορίστηκε στην 3^η θέση. Την περίοδο 1990 – 1995 η Γερμανία αντιμετώπισε μια πτώση 0,20 ποσοστιαίων μονάδων η οποία την έφερε στο ναδίρ της δημογραφικής ιστορίας της. Αυτό το ποσοστό ήταν σύμφωνα με τους Mamolo M. και Billari F., ένας από τους χαμηλότερους δείκτες που έχουν παρατηρηθεί ποτέ στην Ευρώπη (Mamolo M., Billari F., 2003, σελ. 8). Γαλλία και Ελλάδα συνέχισαν την πτωτική τους πορεία και αυτήν την πενταετία. Η Ελλάδα πέρασε 2^η μετά τη Γαλλία ενώ η Γερμανία 3^η.

Την τελευταία πενταετία του 20^{ου} αιώνα οι δείκτες γονιμότητας της Γαλλίας και της Γερμανίας παρουσίασαν μια αύξηση κατά 0.17 και 0.13 μονάδες αντίστοιχα, ενώ η Ελλάδα σημείωσε μια νέα πτώση, κατά 0.4 αυτή τη φορά. Ο δείκτης που καταγράφηκε εκείνη την περίοδο ήταν αρκετά χαμηλός, οδηγώντας τη χώρα, όπως συνέβη με τη Γερμανία την προηγούμενη πενταετία στο χαμηλότερο τα τελευταία 40 χρόνια σημείο της.

Συνοψίζοντας, ο ολικός δείκτης γονιμότητας, σύμφωνα με όσα ειπώθηκαν οδηγεί στο συμπέρασμα ότι Γαλλία και Γερμανία ακολουθούν μια παρόμοια πορεία, καθώς οι περίοδοι ανόδου και υφέσεως είναι οι ίδιες ανεξάρτητα αν τα μεγέθη τους διαφέρουν. Για την Ελλάδα από την άλλη θα μπορούσε να λεχθεί ότι ακολουθεί μεν τις εξελίξεις των δεικτών των άλλων χωρών (ανοδικές και πτωτικές), το κάνει όμως με μία πενταετία καθυστέρηση. Επιπλέον οι ρυθμοί μείωσης του δείκτη ολικής γονιμότητας στην Ελλάδα ήταν σαφώς εντονότεροι.

ΠΗΓΗ: Council of Europe (2003)

Ο δείκτης της μέσης ηλικίας των γυναικών στην τεκνοποιία υπολογίζεται από τον μέσο όρο των ηλικιών κατά τη μητρότητα, σταθμισμένο από τον αριθμό των γεννήσεων σε κάθε ηλικία. (Ταπεινός Γ.Φ., 1993, σελ. 149) Ο δείκτης της μέσης ηλικίας στην τεκνοποιία μας δείχνει σε ποια ηλικία οι γυναίκες ενός πληθυσμού έχουν ολοκληρώσει τον αναπαραγωγικό τους κύκλο, δίχως να λαμβάνεται υπόψη ο αριθμός των παιδιών που έχουν γεννηθεί.

Παρατηρώντας τον πίνακα 2 που αναφέρεται στον δείκτη της μέσης ηλικίας των γυναικών στην τεκνοποιία, βλέπουμε ότι ο μέσος όρος στη Γαλλία και τη Γερμανία ακολουθούσε μια σταθερά πτωτική πορεία μέχρι και το έτος 1975. Έτσι η μέση ηλικία έπεσε από τα 27.6 έτη στα 26.7 στη Γαλλία και από τα 28.5 έτη στα 26.3

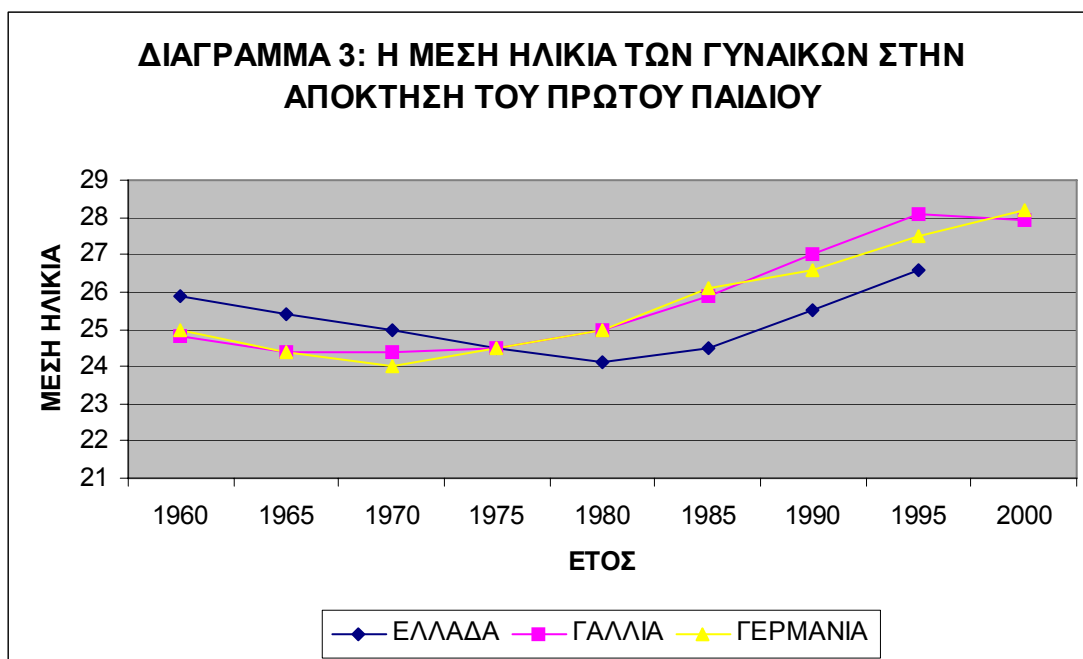
στη Γερμανία. Ανάλογη πορεία αυτή τη δεκαπενταετία ακολούθησε και η Ελλάδα, η οποία μείωσε την μέση ηλικία της από 28.7 σε 26.7 έτη.

Από το 1975 έως το 2000 Γαλλία και Γερμανία έχουν σημειώσει αύξηση της μέσης ηλικίας, ενώ στην Ελλάδα η αύξηση αυτή ήρθε από το έτος 1985. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα η Ελλάδα που από το 1960 είχε την υψηλότερη από τις 3 χώρες μέση ηλικία κατά την απόκτηση παιδιού, από το έτος 1980 και έπειτα να βρεθεί σε χαμηλότερο επίπεδο από τις άλλες δύο χώρες. Η πορεία του δείκτη της μέσης ηλικίας τεκνοποίησης στην Ελλάδα τα τελευταία 40 χρόνια δεν μπορούμε να πούμε ότι ήταν ιδιαίτερα ομαλή, όπως ήταν η πορεία της Γαλλίας για παράδειγμα. Η υψηλότερη μέση ηλικία κατά την τεκνοποιία παρατηρήθηκε το 2000 στη Γαλλία με 29.4 έτη, ενώ η χαμηλότερη το 1980 στην Ελλάδα με 26.1 έτη. Υψηλότερη μέση ηλικία στην Ελλάδα είχαμε το 1960, ενώ στη Γερμανία και τη Γαλλία μόλις το 2000.

Στην Ελλάδα, η μέση ηλικία των γυναικών κατά την τεκνοποιία παρέμενε η υψηλότερη από τις τρεις χώρες που εξετάζουμε την περίοδο 1960 - 1975, παρόλο που η πτώση του αντίστοιχου δείκτη ήταν αρκετά απότομη σε σχέση με την σχετικά ομαλή πτωτική πορεία των άλλων δύο χωρών. Από το 1975 έως το 1980 η Ελλάδα συνεχίζοντας στον ίδιο ρυθμό κατάφερε να φτάσει σε επίπεδο πιο χαμηλό από τη Γερμανία και τη Γαλλία των οποίων η μέση ηλικία ξεκίνησε να αυξάνεται. Η Γαλλία απέκτησε προβάδισμα έναντι των άλλων χωρών, το οποίο και διατηρεί μέχρι και σήμερα.

Από το 1980 έως και το 2000 η Ελλάδα διαδοχικά αυξάνει τη μέση ηλικία των γυναικών στην τεκνοποιία, όχι όμως με ρυθμούς ανάλογους της πτώσης που προηγήθηκε. Έτσι το 1995 η Ελλάδα (δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το 2000) πλησίασε τη μέση ηλικία της Γερμανίας χωρίς ωστόσο να καταφέρνει να την ξεπεράσει. Αυτό που παρατηρείται είναι πως η πτωτική πορεία που ακολούθησε η Ελλάδα από το 1960 έως το 1980 και η αντίστοιχη ανοδική που ακολούθησε ήταν αντιστρόφως ανάλογη της αντίστοιχης πορείας των δεικτών των άλλων δύο χωρών.

Και εδώ όπως και στον δείκτη ολικής γονιμότητας, η Ελλάδα φαίνεται να ακολουθεί την πορεία των δύο άλλων χωρών κατά μια πενταετία αργότερα, και παρόλο που το 1960 είχε ένα πολύ υψηλό μέσο όρο, τα τελευταία χρόνια τον έχει μειώσει κατά πολύ. Οι υψηλότεροι μέσοι όροι καταγράφηκαν το 2000 στη Γαλλία και ήταν τα 29.0 έτη, στη Γερμανία το 2000 με 28.7 έτη και στην Ελλάδα το 1960 με 28.7 έτη. Αντίθετα οι χαμηλότεροι ήταν το 1975 στη Γαλλία και τη Γερμανία με 26.7 και 26.3 έτη αντίστοιχα και το 1980 στην Ελλάδα με 26.1 έτη.

ΠΗΓΗ: Council of Europe (2003)

Η μέση ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού υπολογίζεται από τον μέσο όρο των ηλικιών απόκτησης πρώτου παιδιού ως προς τον αριθμό των γεννήσεων σε κάθε ηλικία. Ο δείκτης της μέσης ηλικίας μας δείχνει σε ποια ηλικία οι γυναίκες ενός πληθυσμού έχουν γεννήσει το πρώτο τους παιδί, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη ο συνολικός αριθμός των παιδιών που αποκτούν.

Μια πορεία ανάλογη του δείκτη της μέσης ηλικίας κατά τη μητρότητα φαίνεται να έχει και εκείνη της μέσης ηλικίας απόκτησης πρώτου παιδιού (πίνακας 3 και διάγραμμα 3). Και εδώ η Ελλάδα το 1960 είχε τον υψηλότερο μέσο όρο, ενώ η Γαλλία ερχόταν 3^η σε αντίθεση με τον προηγούμενο δείκτη και η Γερμανία 2^η. Ο μέσος όρος απόκτησης πρώτου παιδιού το 1975 ήταν ο ίδιος και για τις 3 χώρες, ενώ από εκείνο το σημείο και έπειτα κάθε μία χώρα ακολούθησε διαφορετική πορεία. Η Γαλλία με τη Γερμανία αύξησαν το μέσο όρο τους το 1980 κατά 0.5 έτη ενώ στην Ελλάδα μειώθηκε κατά 0.4 έτη. Από το 1985 έως το 2000 ο μέσος όρος και στις 3 χώρες αυξήθηκε. Οι υψηλότεροι μέσοι όροι που παρατηρήθηκαν είναι τα 28.1 έτη στη Γαλλία, το 1995, τα 28.2 το 2000 στη Γερμανία και τα 26.6 έτη στην Ελλάδα το 1995. Αντίθετα οι χαμηλότεροι ήταν τα 24.4 έτη στη Γαλλία το 1965 – 1970, τα 24.0 έτη στη Γερμανία το 1970 και τα 24.1 έτη στην Ελλάδα το 1980.

Κάνοντας τώρα έναν χρονικό παραλληλισμό των τριών δεικτών, βλέπουμε ότι από το 1960 έως το 1970 ο δείκτης ολικής γονιμότητας της Γαλλίας αυξανόταν, ενώ

η μέση ηλικία των γυναικών στην τεκνοποιία και η μέση ηλικία απόκτησης παιδιού μειωνόταν. Η πτώση των δύο αυτών δεικτών συνεχίστηκε έως τη δεκαετία του 1980, μια περίοδο δηλαδή που και ο δείκτης ολικής γονιμότητας εμφάνιζε αισθητή μείωση σε σχέση με παλαιότερα.

Από το 1980 έως το 1995 η μέση ηλικία κατά τη μητρότητα και η μέση ηλικία απόκτησης παιδιού συνέχιζε να αυξάνεται, χωρίς ωστόσο ποτέ να μπορέσει να φτάσει στα αντίστοιχα επίπεδα του 1960. Στη Γαλλία, η μέση ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού κυμαινόταν ανάμεσα στα 24 με 25 έτη μέχρι το 1980 οπότε και παρουσίασε μια σταθερά ανοδική πορεία, φθάνοντας το 1995 στο ανώτατο σημείο των 28 ετών.

Μια πορεία αντίστοιχη της Γαλλίας ακολούθησε και η Γερμανία που άγγιξε και αυτή τα 28 έτη το 2000, με τη διαφορά όμως ότι η Γαλλία είχε ήδη ξεκινήσει εκείνη την περίοδο μια φθίνουσα πορεία. Γενικά η μέση ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού και η μέση ηλικία κατά την τεκνοποιία στη Γερμανία και τη Γαλλία παρουσιάζουν περισσότερες ομοιότητες μεταξύ τους, ενώ σε σχέση με την Ελλάδα οι διαφορές είναι εύκολα ορατές.

Στη μέση ηλικία κατά την τεκνοποιία η Γερμανία έχει υψηλότερο μέσο όρο από τη Γαλλία, ενώ στην μέση ηλικία κατά την απόκτηση του πρώτου παιδιού ξεκινούσαν από το ίδιο περίπου σημείο. Ακόμη παρόλο που μέχρι το 1975 οι δύο χώρες μείωσαν το μέσο όρο τους, η Γερμανία έφτασε σε επίπεδο χαμηλότερο από τη Γαλλία. Από το διάστημα εκείνο μέχρι το 2000 οι δύο χώρες αύξησαν τη μέση ηλικία με τη Γερμανία να έρχεται δεύτερη και τη Γαλλία πρώτη. Η Ελλάδα τέλος ξεκίνησε την ανοδική της πορεία το 1985 και το 1995 εμφάνισε την ίδια μέση ηλικία με τη Γερμανία.

Στο σημείο αυτό, θα επιχειρήσουμε έναν χρονικό παραλληλισμό των παραπάνω 3 δεικτών. Ξεκινώντας με την πενταετία 1960 – 1965 ο δείκτης ολικής γονιμότητας στη Γαλλία και τη Γερμανία έπεσε, ενώ αντίστοιχες ήταν οι πορείες της μέσης ηλικίας απόκτησης πρώτου παιδιού και της μέσης ηλικίας κατά τη μητρότητα. Από την άλλη στην Ελλάδα ο δείκτης ολικής γονιμότητας αυξήθηκε ενώ οι άλλοι δύο μειώθηκαν.

Από το 1965 – 1970 η κατάσταση παρέμεινε η ίδια με εκείνη της προηγούμενης πενταετίας, με τη διαφορά ότι η μέση ηλικία απόκτησης του πρώτου παιδιού στη Γαλλία παρέμεινε αμετάβλητη. Αλλαγή αντίθετα παρατηρήθηκε την πενταετία 1970 – 1975 με τον δείκτη ολικής γονιμότητας της Ελλάδας να σημειώνει για πρώτη φορά πτώση, ενώ άνοδος παρατηρήθηκε στη μέση ηλικία απόκτησης του

πρώτου παιδιού στη Γαλλία και τη Γερμανία. Τέλος η μέση ηλικία των γυναικών στην τεκνοποιία συνέχιζε να μειώνεται και στις 3 χώρες, μαζί με τον ολικό δείκτη γονιμότητας.

Την πενταετία 1975 – 1980 ο δείκτης ολικής γονιμότητας στην Ελλάδα μειώθηκε ακόμη περισσότερο ενώ στη Γαλλία και τη Γερμανία αυξήθηκε. Εκείνη την περίοδο και οι 3 δείκτες ακολούθησαν την ίδια πορεία, αφού η μείωση του ολικού δείκτη γονιμότητας στην Ελλάδα συνέπεσε με τη μείωση της μέσης ηλικίας απόκτησης πρώτου παιδιού και τη μείωση της μέσης ηλικίας των γυναικών στην τεκνοποιία. Αμέσως μετά, την πενταετία 1980 – 1985 ο δείκτης ολικής γονιμότητας των 3 χωρών μειώθηκε, ενώ αντίθετα οι άλλοι δύο δείκτες αυξήθηκαν.

Το 1985 – 1990 παρατηρείται αύξηση του δείκτη ολικής γονιμότητας της Γερμανίας και μείωση των δεικτών των άλλων χωρών, ενώ η μέση ηλικία κατά την τεκνοποιία και η μέση ηλικία απόκτησης πρώτου παιδιού συνέχιζε να αυξάνεται. Τέλος το διάστημα 1990 – 1995 είχαμε μια νέα πτώση του δείκτη ολικής γονιμότητας και μια αύξηση των άλλων δύο δεικτών και για τις 3 χώρες.

Το 1995 – 2000 ο δείκτης ολικής γονιμότητας στη Γαλλία και τη Γερμανία αυξήθηκε ταυτόχρονα με τη μέση ηλικία των γυναικών στην τεκνοποιία, ενώ όσο αφορά τη μέση ηλικία στην απόκτηση του πρώτου παιδιού, στη Γαλλία το ποσοστό μειώθηκε σε αντίθεση με εκείνο της Γερμανίας που αυξήθηκε.

Από την παρουσίαση των παραπάνω 3 δεικτών διακρίνουμε ότι η μέση ηλικία των γυναικών κατά την απόκτηση του πρώτου παιδιού έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια και στις 3 χώρες. Ανάλογη αύξηση υπήρξε και στη μέση ηλικία των γυναικών στην τεκνοποιία. Ακόμη το ολικό ποσοστό γονιμότητας των χωρών, κυμαίνεται σε επίπεδα χαμηλότερα από τα αντίστοιχα της δεκαετίας του 1960 – 1970. Μια σειρά από γεγονότα που έχουν λάβει χώρα το διάστημα που μελετάμε έχουν ασκήσει σημαντική επιρροή στη διαμόρφωση των παραπάνω δεικτών. Στη συνέχεια του κεφαλαίου ακολουθεί μια αναφορά στις σημαντικότερες αιτίες που έχουν διαμορφώσει μέχρι σήμερα τους παραπάνω δείκτες.

Ο σημαντικότερος ίσως ερμηνευτικός παράγοντας των παραπάνω τάσεων γονιμότητας και αύξησης του μέσου όρου απόκτησης παιδιού είναι η είσοδος της γυναίκας στον σε πολύ μεγάλο βαθμό ανδροκρατούμενο ως τη δεκαετία του 1970 εργασιακό χώρο. Το γεγονός της αύξησης του αριθμού των εργαζομένων γυναικών, αναπόφευκτα είχε άμεσες επιπτώσεις στην δημογραφική συμπεριφορά του πληθυσμού, καθώς τα ωράρια εργασίας και οι αυξημένες επαγγελματικές

υποχρεώσεις της γυναίκας έθεσαν νέους όρους στη δομή της οικογένειας. Ο χρόνος της γυναίκας μοιράζεται πλέον ανάμεσα στην εργασία και την οικογένεια, έχοντας ως συνέπεια πολλές γυναίκες να αναβάλλουν χρονικά τη δημιουργία οικογένειας ή να μη δημιουργούν οικογένειες ανάλογου μεγέθους με το παρελθόν (Doherty H., 1995, σελ. 184). Το ποσοστό αύξησης του γυναικείου εργατικού δυναμικού από το 1970 έως το 1997, παρουσιάζεται στον πίνακα 5. Από εκεί βλέπουμε ότι η Γαλλία το έχει αυξήσει κατά 13.8 %, η Γερμανία κατά 11.7 % και η Ελλάδα κατά 19.8 % τα χρόνια αυτά.

Παράλληλα με την οικονομική ανεξαρτησία της γυναίκας, η αύξηση του κόστους ζωής σε συνδυασμό με την πρόοδο της επιστήμης στον τομέα της αντισύλληψης οδήγησε πολλές οικογένειες και κυρίως πολλές γυναίκες στο να προχωρήσουν στη σύνταξη ενός είδους “οικογενειακού προγραμματισμού”, σύμφωνα με τον οποίο καθόριζαν πόσα παιδιά θα κάνουν και τότε, ανάλογα με την οικονομική τους κατάσταση (Τσαουσής Δ.Γ., 1997, σελ.72).

Μια σημαντική επίσης αιτία είναι η ανύψωση του μορφωτικού επιπέδου των γυναικών, βάσει του οποίου πολλές γυναίκες σήμερα αναβάλλουν χρονικά τη δημιουργία οικογένειας για μετά το πέρας των μακροχρόνιων σπουδών τους και ασφαλώς μετά την επαγγελματική τους αποκατάσταση. Ακόμη οι γυναίκες που κατέχουν υψηλές διοικητικά θέσεις εργασίας εγκαταλείπουν τον εργασιακό τους χώρο πολύ πιο δύσκολα από εκείνες με το στοιχειώδες επίπεδο εκπαίδευσης, ενώ δύσκολα προχωρούν στη δημιουργία πολυπληθών οικογενειών ανάλογων με το παρελθόν (Εφ. Καθημερινή, 21-11-2004, σελ.27)

Τέλος, άλλες σημαντικές αιτίες είναι η ανεργία που ιδίως τα τελευταία χρόνια έχει αυξηθεί αρκετά, η προοδευτική αστικοποίηση του πληθυσμού και η αλλαγή των προτύπων πάνω στον τρόπο αντιμετώπισης της οικογένειας και των γεννήσεων.

3. ΟΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΩΣ ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΩΝ ΧΑΜΗΛΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ ΓΕΝΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

3.1. ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ

Οι οικογενειακές πολιτικές είναι μια υποκατηγορία των γενικότερων κοινωνικών πολιτικών που εφαρμόζει μια χώρα με σκοπό την προστασία της μητρότητας και την φροντίδα των παιδιών. Μέσα από τις πολιτικές αυτές επιτυγχάνεται μια αποτελεσματική παρέμβαση στην προσπάθεια εξισορρόπησης της εργασίας και της οικογένειας από την πλευρά των γονιών (κυρίως της μητέρας), προκειμένου το μέγιστο των παιδιών να είναι όσο το δυνατόν πιο ομαλό.

Ο τρόπος με τον οποίο οι οικογενειακές πολιτικές εφαρμόζονται, εξαρτάται από το πώς είναι οργανωμένη η κάθε χώρα σε οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο. Για τις ανάγκες της μελέτης προχωρούμε στη δημιουργία 3 κατηγοριών, κάθε μια από τις οποίες περιλαμβάνει μια σειρά μέτρων. Οι κατηγορίες αυτές είναι: γονική απουσία, υπηρεσίες παιδικής φροντίδας και οικογενειακά επιδόματα.

Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει όλα εκείνα τα μέτρα που διευκολύνουν την εργαζόμενη μητέρα στο να ανταποκριθεί καλύτερα στο διπλό ρόλο της και περιλαμβάνει κυρίως άδειες και δικαιώματα δικαιολογημένης γονικής απουσίας από τον εργασιακό χώρο, προκειμένου να καλυφθούν ορισμένες βασικές ανάγκες των παιδιών. Οι άδειες αυτές ξεκινούν συνήθως λίγες εβδομάδες πριν τον τοκετό και ολοκληρώνονται στις περισσότερες περιπτώσεις μόλις το παιδί εισέλθει στο σχολικό περιβάλλον.

Στη δεύτερη κατηγορία ανήκουν οι υπηρεσίες που προσφέρει το κράτος για την φύλαξη των παιδιών και περιλαμβάνουν χώρους υποδοχής και φιλοξενίας για τα παιδιά προσχολικής ηλικίας. Ακόμη στην ίδια κατηγορία υπάγονται όλες οι δυνατότητες που παρέχει το κράτος στις οικογένειες εκείνες που επιθυμούν η φροντίδα των παιδιών τους να πραγματοποιείται στο σπίτι. Η δεύτερη κατηγορία των οικογενειακών πολιτικών έχει ισχύ από τον πρώτο χρόνο ζωής του παιδιού, μέχρι την ηλικία των 6 χρόνων συνήθως.

Η τρίτη κατηγορία τέλος που τιτλοφορείται ως οικογενειακά επιδόματα, μπορούμε να πούμε ότι υφίσταται σε συνδυασμό με τις άλλες δύο κατηγορίες. Ο βασικός σκοπός των οικογενειακών επιδομάτων είναι η ενίσχυση του οικογενειακού εισοδήματος ούτως ώστε το κόστος ζωής των παιδιών να μπορέσει να καλυφθεί, ενώ

καθοριστική είναι η συμβολή τους στη στήριξη των υπηρεσιών των άλλων κατηγοριών. Τα οικογενειακά επιδόματα καθορίζονται από τον αριθμό των παιδιών, καθώς επίσης και από τον φορέα στον οποίο απασχολούνται οι γονείς. Σαν οικογενειακά επιδόματα θεωρούνται και ορισμένες φορολογικές διευκολύνσεις που έχουν να κάνουν με τον αριθμό των παιδιών ή κάποια επιδόματα που δίνονται για την στέγαση των οικογενειών.

Στη συνέχεια ακολουθεί η καταγραφή των οικογενειακών πολιτικών στην Γαλλία, Γερμανία και Ελλάδα έτσι όπως αυτές εφαρμόζονταν το έτος 2004.

3.2. ΟΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΓΑΛΛΙΑ

3.2.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Οι οικογενειακές πολιτικές στη Γαλλία εφαρμόστηκαν για πρώτη φορά το έτος 1939. Πρωταρχικός σκοπός τους ήταν η ενίσχυση των οικογενειών ώστε να μπορέσουν να ανταποκριθούν όσο το δυνατόν καλύτερα στο οικονομικό κόστος των παιδιών. Ο Β΄ παγκόσμιος πόλεμος όμως, ανέτρεψε μια τέτοια φιλόδοξη προοπτική και χρειάστηκε να έρθει το τέλος του 1945 για να ενταχθούν οι οικογενειακές πολιτικές στο ευρύτερο σύστημα κοινωνικής προστασίας της Γαλλικής κυβερνήσεως. Στους αρχικούς στόχους της προπολεμικής περιόδου προστέθηκε και η ανάγκη αύξησης των δεικτών γεννητικότητας μέσω της παροχής των απαραίτητων διευκολύνσεων στις εργαζόμενες μητέρες. Προς την κατεύθυνση αυτή το 1946 ξεκίνησε η διάθεση των πρώτων οικογενειακών επιδομάτων (Letablier, 2003, σελ. 242).

Από το 1946 έως και το μεγαλύτερο μέρος της δεκαετίας του 1960 οι οικογενειακές πολιτικές παρόλο που παρείχαν αξιόλογες υπηρεσίες, απευθύνονταν στις παραδοσιακές μορφές οικογένειας, τη στιγμή που οι υπόλοιπες μορφές λάμβαναν μόνο κάποια στοιχειώδη επιδόματα. Η αύξηση του αριθμού των εργαζόμενων γυναικών στη Γαλλία τη δεκαετία του 1970 και η ανάδειξη νέων μορφών οικογένειας που παρουσιάστηκε στο κεφάλαιο 2, οδήγησαν στην ανάγκη ριζικής ανανέωσης των οικογενειακών πολιτικών. Από την περίοδο εκείνη και μέχρι τις μέρες μας η Γαλλία έχει κάνει σημαντικά βήματα στον τομέα των οικογενειακών πολιτικών. Μερικά από αυτά ήταν το ότι έδωσε προτεραιότητα στις οικογένειες των νέων, στις πολύτεκνες, στις φτωχές και τις εργαζόμενες μητέρες, ενώ παράλληλα γενίκευσε την παροχή των οικογενειακών επιδομάτων σε όλες ανεξαιρέτως τις οικογένειες και εγκαινίασε μια

σειρά ολοήμερων κέντρων παιδικής φροντίδας για τα παιδιά των εργαζομένων μητέρων.

Εκείνο που χαρακτηρίζει την οικογενειακή πολιτική σήμερα στη Γαλλία, είναι η δίχως οικονομικές διακρίσεις αντιμετώπιση, ο σεβασμός στη μητέρα εργαζόμενη και στις νέες (άτυπες) μορφές οικογένειας.

3.2.2. ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 2004

3.2.2.1. ΓΟΝΙΚΕΣ ΠΑΡΟΧΕΣ

Οι γονικές παροχές στη Γαλλία απευθύνονται σε όλες τις μορφές οικογένειας και είναι μια σειρά μέτρων “διευκόλυνσης” του διπλού ρόλου της γυναίκας ως εργαζόμενης και μητέρας. Οι γονικές παροχές είναι κυρίως σε “είδος”, δηλαδή είναι ημέρες δικαιολογημένης απουσίας των γονέων από την εργασία για λόγους που έχουν να κάνουν με τα παιδιά τους. Κύριος αποδέκτης είναι η μητέρα, ενώ σε πολλές περιπτώσεις δικαιώματα έχει και ο πατέρας.

Άδεια μητρότητας

Η πρώτη γονική παροχή που δίνεται σε γυναίκες εργαζόμενες είναι η άδεια μητρότητας. Πρόκειται για ένα χρονικό διάστημα απουσίας από τον εργασιακό χώρο πριν και μετά την εγκυμοσύνη και εξαρτάται από τον αριθμό των βρεφών. Έτσι για μέχρι δύο παιδιά δίνεται άδεια 6 εβδομάδων πριν και 10 μετά τη γέννηση, για 3 παιδιά 8 εβδομάδες πριν και 18 μετά ενώ για πάνω από 3 παιδιά 12 εβδομάδες πριν και 22 μετά. Κατά το διάστημα ισχύος της άδειας μητρότητας παρέχεται πλήρης ιατροφαρμακευτική περίθαλψη τόσο στη μητέρα όσο και στο παιδί, ενώ 2 επιπλέον εβδομάδες δίνονται σε περίπτωση που κάποιος από τους δύο χρειαστεί επιπλέον νοσηλεία. Η άδεια μητρότητας χορηγείται από το Υπουργείο Υγείας και αποτρέπει τον κίνδυνο απολύσεως με το 80% του εισοδήματος να εξακολουθεί να ρέει (Letablier, 2003, σελ. 247).

Άδεια πατρότητας

Κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης στη Γαλλία, άδεια δικαιούται να λάβει και ο πατέρας, μικρότερης διάρκειας όμως. Η άδεια πατρότητας από το 2002 και μετά έχει ισχύ 2 εβδομάδες μετά τον τοκετό ή 21 ημέρες εάν πρόκειται για περισσότερα από 1 παιδιά. Οι 3 πρώτες ημέρες πληρώνονται από τον εργοδότη και οι υπόλοιπες

από το Υπουργείο Υγείας. Τα χρήματα που λαμβάνουν οι εργαζόμενοι από το Κράτος με τη μορφή επιδότησης στη θέση του εισοδήματος τους, εξαρτώνται από το επάγγελμα και τον φορέα απασχόλησης τους (ιδιωτικό ή δημόσιο).

Γονική απουσία

Μετά το τέλος της άδειας μητρότητας αυτόματα μπαίνει σε εφαρμογή η δικαιολογημένη γονική απουσία από τον χώρο της εργασίας. Η ισχύς της είναι μέχρι τη συμπλήρωση του 3^{ου} χρόνου ζωής του παιδιού. (Nerda G., 2002, σελ. 16 – 22). Η γονική απουσία θεσμοθετήθηκε για πρώτη φορά το 1986 και έλαβε τη σημερινή της μορφή μόλις το 1994. Οι προϋποθέσεις κάτω από τις οποίες δίνεται είναι το να έχει συμπληρώσει ο εργαζόμενος γονιός που θα αξιοποιήσει το μέτρο, ένα τουλάχιστον χρόνο εργασίας στον ίδιο εργοδότη και ο ήδη εργάσιμος χρόνος της να μην είναι μικρότερος των 16 ωρών την εβδομάδα. Η γονική άδεια στη Γαλλία μπορεί να δοθεί σε όποιον από τους γονείς το επιθυμεί, παρόλο που συνήθως αποδέκτης του μέτρου είναι η μητέρα.

Το σημαντικό πλεονέκτημα της γονικής απουσίας είναι η ευέλικτη εφαρμογή της, αφού οι γονείς έχουν το δικαίωμα να προχωρήσουν στη διάσπαση της άδειας επιλέγοντας τα χρονικά διαστήματα που τους βολεύουν περισσότερο. Ακόμη και έτσι όμως τα χρονικά περιθώρια των 3 χρόνων δεν γίνεται να ξεπεραστούν.

Η γονική απουσία είναι δίχως χρήματα για 1 παιδί και προσφέρει κλιμακούμενη πληρωμή για τα επόμενα. Αμέσως μετά την πάροδο των 3 χρόνων η εργαζόμενη μπορεί να επιστρέψει στον εργασιακό της χώρο, στην ίδια θέση και με τον ίδιο μισθό (Letablier M.T., 2003, σελ. 248). Ο τρόπος με τον οποίο το μέτρο μπορεί να τεθεί σε εφαρμογή εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την επιθυμία των ιδίων των γονιών αλλά και το είδος της εργασίας τους. Ο εργαζόμενος γονέας και συγκεκριμένα η μητέρα, έχει να επιλέξει ανάμεσα στην πλήρη παύση των καθηκόντων της για 3 χρόνια, στην απασχόληση με μειωμένο ωράριο ή μπορεί να ζητήσει τη μετακίνηση της σε πιο ασφαλή θέση στην ίδια εταιρία.

Απουσία για λόγους ασθενείας

Από την ηλικία των 3 χρόνων που λήγει η γονική απουσία μέχρι και την συμπλήρωση του 16ου έτους, οι γονείς δικαιούνται ένα μικρό χρονικό διάστημα απουσίας από την εργασία κάθε χρόνο, όταν το παιδί τους αντιμετωπίζει κάποια ασθένεια. Οι ημέρες της απουσίας για λόγους ασθενείας είναι δίχως πληρωμή και δεν υπερβαίνουν τις 3 ημέρες ανά έτος για τον ιδιωτικό και τις 14 για τον δημόσιο τομέα. Σε περιπτώσεις τώρα που η ασθένεια είναι βαριάς μορφής, οι γονείς έχουν το

δικαίωμα είτε να λάβουν άδεια μέχρι το παιδί να είναι καλύτερα στην υγεία του, είτε να ζητήσουν μείωση του ωραρίου τους κατά την περίοδο αυτή. Ανεξαρτήτως επιλογής διατίθεται σχετικό επίδομα το ύψος του οποίου εξαρτάται από το διάστημα εργασίας μέχρι εκείνη τη στιγμή, καθώς και από τη μορφή της οικογένειας. Αποδέκτες των επιδομάτων γίνεται ο γονιός εκείνος που αφιερώνει το μεγαλύτερο χρόνο στην φροντίδα των παιδιών είτε πρόκειται για τη μητέρα είτε για τον πατέρα (Letablier M.T., 2003, σελ. 248).

Παρατηρήσεις

Εκείνο που παρατηρείται σχετικά με τις Γαλλικές γονικές παροχές, είναι ότι όλες οι άδειες συνοδεύονται από κάποιο χρηματικό επίδομα, ακόμα και εκείνες που η διάρκεια τους είναι λίγων ημερών. Επίσης θετικό είναι το γεγονός ότι υπάρχει η δυνατότητα συμμετοχής από την πλευρά του πατέρα εφόσον το επιθυμεί, σε όλα σχεδόν τα μέτρα. Γενικά, οι Γαλλικές γονικές παροχές είναι από τις πιο ολοκληρωμένες της Ευρώπης, αφού καλύπτουν ένα αρκετά μεγάλο εύρος περιπτώσεων, ενώ σύμφωνα με την Henneck R., αποτελούν ένα είδος υποδείγματος και για τις άλλες χώρες (Henneck R., 2003, σελ.6)

3.2.2.2. ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ

Η Γαλλία τα τελευταία χρόνια έχει καταφέρει να δημιουργήσει ένα αρκετά οργανωμένο σύστημα υπηρεσιών παιδικής φροντίδας για παιδιά ηλικίας 0 – 6 χρονών. Το σύστημα αυτό περιλαμβάνει μια σειρά από κέντρα προσχολικής αγωγής ανοιχτά σε όλους όπως είναι τα βρεφοκομεία, τα νηπιαγωγεία και οι παιδικοί σταθμοί ή παρέχει όπως θα δούμε παρακάτω, τα απαραίτητα εφόδια στους γονείς εκείνους που επιλέγουν η φροντίδα να γίνεται στο σπίτι. Γενικά οι υπηρεσίες παιδικής φροντίδας της Γαλλίας χαρακτηρίζονται από μια πολύπλευρη και αποτελεσματική βοήθεια στην κάλυψη των αναγκών των παιδιών και των γονέων.

Στα κέντρα προσχολικής αγωγής δεκτά γίνονται όλα τα παιδιά ηλικίας 0 – 6 χρονών, χωρίς εισοδηματικά ή άλλα κοινωνικά κριτήρια. Η λειτουργία τους είναι ολοήμερη και γίνεται σε καθημερινή βάση προσαρμοσμένη ανάλογα με το ωράριο εργασίας των γονέων. Μέσα σε αυτά τα κέντρα εκτός από την φύλαξη, το παιδί δέχεται και μια στοιχειώδη εκπαίδευση που θα το βοηθήσει αργότερα κατά την ένταξη του στο σχολείο (Rachel H., 2003, σελ.6). Το κόστος συμμετοχής των γονέων εξαρτάται από την οικονομική τους κατάσταση και η διαφορά καλύπτεται από το

ταμείο οικογενειακής επιδότησης της Γαλλικής κυβέρνησης. Τα χρηματικά αυτά ποσά προορίζονται για τη σίτιση των παιδιών και μόνο, καθώς η συντήρηση των χώρων είναι υποχρέωση του κράτους (Letablier M.T., 2003, σελ. 250).

Όσον αφορά την παροχή φροντίδας στο σπίτι, οι γονείς μπορούν να επιλέξουν ανάμεσα στην πρόσληψη ατόμου για το σκοπό αυτό ή στην εκ μέρους τους φροντίδα αφού πρώτα γίνει παύση των εργασιακών τους καθηκόντων. Στην πρώτη περίπτωση το κράτος πληρώνει ένα μέρος των εξόδων της οικιακής βοηθού, ενώ στη δεύτερη δίνει χρήματα με τη μορφή επιδότησης σε εκείνο το γονιό που σταματάει την εργασία του, αλλά και στον εργοδότη ώστε να μπορέσει να προσλάβει κάποιον εποχικό υπάλληλο στην θέση του εργαζόμενου που έχει κάνει χρήση του μέτρου. Και στις δύο περιπτώσεις δεν υπάρχει φορολογική επιβάρυνση στην οικογένεια.

Όπως συμβαίνει και με τις γονικές παροχές, έτσι και εδώ η Γαλλία πρωτοπορεί αφού στους χώρους παιδικής φροντίδας που διαθέτει, δεκτά γίνονται όλα τα παιδιά χωρίς εισοδηματικά κριτήρια, ενώ το κόστος συμμετοχής είναι μικρό. Ακόμη, η δυνατότητα της κατ' οίκον παιδικής φροντίδας φαίνεται να διευκολύνει πολλές γυναίκες που ανησυχούν για το πού θα αφήνουν το παιδί τους όταν εκείνες θα λείπουν στη δουλειά τους.

Η Γαλλία στον τομέα των υπηρεσιών παιδικής φροντίδας, προσφέρει ένα αρκετά μεγάλο εύρος υπηρεσιών. Η συμμετοχή στα προγράμματα παιδικής φροντίδας τα τελευταία χρόνια ήταν 99 % για παιδιά ηλικίας 0 – 6 χρόνων (Nerda G., 2003, σελ. 22 –28). Το κόστος συντήρησης των υπηρεσιών παιδικής φροντίδας καλύπτεται σε πολύ μεγάλο βαθμό από το κράτος, ενώ σημαντική είναι και η συμμετοχή της Καθολικής Εκκλησίας. Πιο συγκεκριμένα το Κράτος παρέχει ετησίως το 2.0 % του Α.Ε.Π. για την υλοποίηση της οικογενειακής πολιτικής. Το 27.0 % του παραπάνω ποσού διατίθεται για την συντήρηση των υπηρεσιών παιδικής φροντίδας (Πίνακας 10, Παράρτημα). Όσον αφορά για το ποσοστό συμμετοχής της Καθολικής Εκκλησίας, δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία.

3.2.2.3. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΑ ΕΠΙΔΟΜΑΤΑ

Βασικό μέρος των Γαλλικών οικογενειακών πολιτικών αποτελούν τα οικογενειακά επιδόματα, τα οποία προορίζονται στο να καλύψουν μέρος του κόστους των αναγκών των παιδιών. Δικαιούχοι των οικογενειακών επιδομάτων είναι όσοι έχουν στην ευθύνη τους κάποιο παιδί και είναι μόνιμοι κάτοικοι της Γαλλίας. Τα

επιδόματα αυτά είναι μηνιαία και διαχωρίζονται σε κατηγορίες ανάλογα με τον αριθμό των παιδιών, την ηλικία και την οικογενειακή κατάσταση.

Βασικό οικογενειακό επίδομα

Το βασικό οικογενειακό επίδομα δικαιούνται όλες οι οικογένειες με τουλάχιστον 2 παιδιά κάτω των 20 ετών. Τα χρήματα που καταβάλλονται μηνιαίως, είναι 107,17 € για 2 παιδιά, 244,53 € για 3 παιδιά και για κάθε ένα από τα επόμενα 137,36 €. Επίσης, μέχρι ένα από τα παιδιά φτάσει στην ηλικία των 11 δίδεται επιπλέον 30,18 € το μήνα ενώ από την ηλικία των 11 έως των 16 53,31 €, εκτός και αν πρόκειται για το μεγαλύτερο παιδί μιας οικογένειας με λιγότερα από 3 παιδιά, οπότε και αυτή η προσθήκη δεν ισχύει. Τα βασικά οικογενειακά επιδόματα αντιστοιχούν στον 40% του συνόλου των οικογενειακών επιδομάτων.

Συμπληρωματικό οικογενειακό επίδομα

Το συμπληρωματικό οικογενειακό επίδομα δίνεται σε οικογένειες με 3 τουλάχιστον παιδιά και εφόσον ηλικιακά βρίσκονται μεταξύ των 3 και των 21 χρόνων. Το επίδομα είναι 139,49 € το μήνα ανά οικογένεια. Σε περιπτώσεις τώρα που μια οικογένεια αποτελείται από έναν μόνο γονέα, το κράτος παρέχει το επίδομα οικογενειακής υποστήριξης ανεξάρτητα από τον αριθμό των παιδιών αρκεί η ηλικία να μην ξεπερνάει τα 20 χρόνια και είναι της τάξεως των 75,31 € το μήνα ενώ αν δεν υπάρχουν καθόλου γονείς, το άτομο που έχει την επιμέλεια των παιδιών παίρνει 100,46 €. Η μονογονεϊκή οικογένεια δικαιούται ειδικό επίδομα μονογονεϊκής οικογένειας 502,32 € που δίνεται στον γονέα μαζί με 167,39 € σε κάθε παιδί. Το επίδομα αυτό έχει ισχύ 12 μήνες μέχρι το τελευταίο παιδί να φτάσει στην ηλικία των 3 χρόνων.

Επιδόματα νεογέννητου, στέγασης, σχολικής εκπαίδευσης

Άλλα σημαντικά επιδόματα είναι το επίδομα νεογέννητου, το οποίο δίνεται από τον 4^ο μόλις μήνα της εγκυμοσύνης σε όλες τις γυναίκες εργαζόμενες μέχρι και την ηλικία των 3 χρόνων και είναι 153,82 € το μήνα για κάθε ένα από τα παιδιά, το επίδομα γονικής εκπαίδευσης για γονείς που μειώνουν τις εργάσιμες ώρες τους ώστε να ασχοληθούν με την εκπαίδευση του κάτω των 3 χρόνων παιδι τους το ύψος του οποίου εξαρτάται από το πόσο εργάσιμος χρόνος χάθηκε στο διάστημα αυτό. Ακόμη υπάρχει το επίδομα στέγασης που χρησιμοποιείται από οικογένειες που αναζητούν ένα καλύτερο μέρος για να ζήσουν και το ύψος του οποίου καθορίζεται από τον αριθμό των παιδιών της οικογένειας και το είδος της μισθωμένης κατοικίας. Όσον αφορά τη σχολική εκπαίδευση των παιδιών οι γονείς με παιδιά ηλικίας 3 έως 18

χρόνων που είναι εγγεγραμμένα σε σχολικό πρόγραμμα δικαιούνται ένα ετήσιο επίδομα 243,92 € για κάθε ένα από τα παιδιά.

Επίδομα ασθενείας

Η απουσία των γονιών όταν συντρέχουν λόγοι ασθενείας των παιδιών τους, καλύπτεται και αυτή με τη σειρά της από το κράτος για χρονικό διάστημα 4 μηνών, ανανεώσιμο κάθε 2 χρόνια. Το ύψος του εξαρτάται από τον πόσο καιρό έλειψε ο εργαζόμενος από τα καθήκοντα του και δεν μπορεί να είναι μικρότερο των 238,74 € η μεγαλύτερο των 477,48 € τη φορά, εκτός και εάν έχουμε να κάνουμε με την ύπαρξη ενός μόνο γονέα, οπότε τα ποσά αυτά αυξάνονται κατά το 1/3.

Επιδόματα οικογενειακής φροντίδας

Τέλος υπάρχουν και τα επιδόματα οικογενειακής φροντίδας για γονείς που αποφασίζουν να μην στείλουν τα παιδιά τους σε κάποιο κέντρο προσχολικής αγωγής και χωρίζονται σε δύο κατηγορίες. Στην πρώτη κατηγορία είναι εκείνα τα επιδόματα που δίνονται σε γονείς και εργοδότες, όταν οι πρώτοι επιλέγουν να αφήσουν για λίγο την εργασία τους, προκειμένου να ασχοληθούν οι ίδιοι με τα παιδιά τους. Οι εργαζόμενοι αυτοί λοιπόν λαμβάνουν μηνιαίως επίδομα το οποίο εξαρτάται από την ηλικία του παιδιού και την οικονομική κατάσταση της οικογένειας και ανέρχεται στα 196,66 € για παιδιά μέχρι 3 χρόνων και 98,33 € για μέχρι 6. Οι εργοδότες από την άλλη επιδοτούνται από το κράτος προκειμένου να προσλάβουν εποχιακό υπάλληλο για την πλήρωση της κενής θέσης στην επιχείρησή τους. Στην δεύτερη κατηγορία τέλος το επίδομα δίνεται ως επιστροφή φόρου σε γονείς που προσλαμβάνουν οικιακή βοηθό για την φροντίδα των παιδιών τους. Το επίδομα αυτό έχει μηνιαίως ως όριο τα 1000,22 € για παιδί μικρότερο των 3 χρόνων και τα 499,88€ εάν είναι μικρότερο των 6. Ακόμη το Κράτος καλύπτει κατά 50% την κοινωνική ασφάλιση της οικιακής βοηθού ή κατά 75% εάν οι γονείς ανήκουν σε χαμηλά εισοδηματικά στρώματα.

Φορολογικές ελαφρύνσεις

Τα παραπάνω οικογενειακά επιδόματα, δίνονται είτε απευθείας στους δικαιούχους είτε ως επιστροφές φόρου. Το φορολογικό σύστημα από μόνο του ωστόσο είναι αρκετά ευνοϊκό απέναντι στις οικογένειες, παρόλο που οι ρήτρες που περιλαμβάνει δεν συνδέονται άμεσα με τις οικογενειακές πολιτικές. Ο υπολογισμός του φόρου που οι οικογένειες καλούνται να καταβάλλουν σε ετήσια βάση, εξαρτάται από τον αριθμό των παιδιών και την οικονομική κατάσταση της οικογένειας. Με αυτό τον τρόπο επιτυγχάνεται η προσαρμογή των φόρων να γίνεται στα μέτρα της κάθε οικογένειας ξεχωριστά, βοηθώντας έτσι τους γονείς στο να ανταποκριθούν καλύτερα

στο ρόλο τους (Facts on France, 2001, σελ.2). Τέλος οι επιστροφές φόρου σε οικογένειες με παιδιά μικρότερα των 7 χρόνων κατά κάποιο τρόπο μπορούν να θεωρηθούν ως ένα ακόμη οικογενειακό επίδομα παιδικής φροντίδας.

Παρατηρήσεις

Η πρώτη σημαντική παρατήρηση που μπορεί να γίνει πάνω στα οικογενειακά επιδόματα, είναι το ότι το βασικό οικογενειακό επίδομα δίνεται σε οικογένειες με τουλάχιστον 2 παιδιά. Αυτό είναι κάτι που συμβαίνει μόνο στη Γαλλία, αφού σε όλες τις άλλες χώρες της Ε.Ε. και το πρώτο παιδί δικαιούται επιδότησης. Ακόμη το συμπληρωματικό οικογενειακό επίδομα δίνεται για 3 ή και περισσότερα παιδιά. Βλέπουμε δηλαδή μια ας το πούμε 'προτίμηση' προς τις πολύτεκνες οικογένειες.

Ο λόγος που μάλλον συμβαίνει αυτό, έχει να κάνει με το ότι αρχικός σκοπός των οικογενειακών επιδομάτων στη Γαλλία ήταν η αποφυγή της φτώχειας και της πτώσης της κοινωνικής στάθμης της οικογένειας με πολλά παιδιά (Nerda G., 2003, σελ. 28-31).

Αξιοσημείωτο τέλος είναι το γεγονός ότι η απόφαση των γονιών να φροντίσουν οι ίδιοι τα παιδιά τους στο σπίτι ενισχύεται χρηματικά από το κράτος με τη μορφή επιδόματος, το ύψος του οποίου καθορίζεται ανάλογα με την ηλικία και τις ανάγκες του παιδιού.

3.3. ΟΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

3.3.1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Στη Γερμανία μέχρι και το έτος 1924 οπότε και δόθηκαν τα πρώτα χρηματικά επιδόματα σε γονείς, η ευθύνη για το μεγάλωμα των παιδιών θεωρούνταν ότι αφορούσε αποκλειστικά τους γονείς τους ίδιους, με το κράτος να επεμβαίνει μόνο εφόσον αυτοί δεν ήταν σε θέση να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους (Fix B., 1998, σελ.12).

Η άνοδος των Ναζί στην εξουσία μερικά χρόνια αργότερα συνοδεύτηκε με μία προσπάθεια αποκοπής της γυναίκας από τον εργασιακό χώρο, ενώ καθώς η Γερμανία όδευε προς τον Β' παγκόσμιο πόλεμο η επαναφορά της γυναίκας στην εργασία κρίθηκε αναγκαία για να μπορέσει η οικονομία της χώρας να αντεπεξέλθει στις ανάγκες του πολέμου. Αυτό είχε ως συνέπεια την από την πλευρά του κράτους

δημιουργία των πρώτων χώρων παιδικής φροντίδας και την εμφάνιση το 1941 των πρώτων οικογενειακών επιδομάτων.

Η λήξη του Β΄ παγκοσμίου πολέμου οδήγησε στη διχοτόμηση της Γερμανίας σε Ανατολική και Δυτική, γεγονός που είχε επιπτώσεις σε όλους τους τομείς της δημόσιας ζωής συμπεριλαμβανομένων και των οικογενειακών πολιτικών. Η Δυτική Γερμανία από τη μία στεκόταν ανήμπορη να ανταποκριθεί στις ανάγκες της δημόσιας παιδικής φροντίδας μέχρι και το 1960 αφήνοντας έτσι την ευθύνη για το μεγάλωμα των παιδιών στην οικογένεια (Ostner I., Reif M., Turba H., σελ. 4). Στη δυτική Γερμανία άλλωστε το παραδοσιακό ανδροκρατούμενο μοντέλο οικογένειας δέσποζε, επηρεάζοντας με αυτό τον τρόπο το κράτος στην απόφαση του για δημιουργία υπηρεσιών παιδικής φροντίδας. Από την άλλη στην Ανατολική Γερμανία η αναγνώριση της αιτίας που οδήγησε σε πτώση των δεικτών γεννητικότητας έγινε σχετικά νωρίς και σε συνδυασμό με τον αυξημένο αριθμό των εργαζομένων γυναικών¹, τα πρώτα ιδρύματα παιδικής φροντίδας ξεκίνησαν τη λειτουργία τους από τα μέσα της δεκαετίας του 1960. Βασικοί στόχοι των πολιτικών της Ανατολικής Γερμανίας ήταν η ταυτόχρονη ενίσχυση του αριθμού των γεννήσεων και των εργαζομένων γυναικών (Engelhardt H., Trappe H., Dronkers J., 2002, σελ.298).

Αυτό που μπορούμε να συμπεράνουμε σχετικά με τον τρόπο δόμησης των οικογενειακών πολιτικών στην Ανατολική και τη Δυτική Γερμανία είναι η θεώρηση πως στη Δυτική οι γάμοι και οι γεννήσεις είναι στοιχεία αναπόσπαστα συνδεδεμένα μεταξύ τους, ενώ στην Ανατολική το ένα μπορεί να υπάρξει ανεξάρτητα από το άλλο. Με βάση αυτή την αντίληψη λοιπόν έγινε ο κατοπινός σχεδιασμός των οικογενειακών πολιτικών.

Με την ενοποίηση της Γερμανίας στη δεκαετία του 1990, όπως άλλωστε συνέβη και με τη διάσπαση της, η αλλαγή στη μορφή των οικογενειακών πολιτικών ήταν κάτι παραπάνω από αναμενόμενη. Η νέα πραγματικότητα ήταν περισσότερο ένας συνδυασμός των οικογενειακών πολιτικών της Ανατολικής με τις αντίστοιχες της Δυτικής με την πλάστιγγα να γέρνει σαφώς υπέρ της πρώτης, αφού στη Δυτική οι οικογενειακές πολιτικές μέχρι τότε απευθύνονταν μόνο σε οικογένειες προερχόμενες από γάμο (Ostner I., Reif M., Turba H., σελ.3). Φτάνοντας λοιπόν στο σήμερα, οι οικογενειακές πολιτικές της Γερμανίας έτσι όπως καταγράφονται σε επίπεδο γονικής

¹ . Οι εργαζόμενες γυναίκες στην Ανατολική Γερμανία ήταν περισσότερες όχι μόνο για λόγους ανεξαρτησίας αλλά κυρίως γιατί το κόστος ζωής δεν μπορούσε να καλυφθεί από τα εισοδήματα του άντρα και μόνο (Konietzka D., Kreyenfeld M., 2001, σελ. 8-9)

παροχής, οικογενειακών επιδομάτων και υπηρεσιών παιδικής φροντίδας είναι σχεδιασμένες ώστε να ενισχύουν τις παραδοσιακές μορφές οικογένειας, την μητέρα εργαζόμενη και φυσικά τις πολύτεκνες και μονογονεϊκές οικογένειες.

3.3.2 ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 2004

3.3.2.1. ΓΟΝΙΚΕΣ ΠΑΡΟΧΕΣ

Άδεια μητρότητας

Όπως και στις περισσότερες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η πρώτη γονική παροχή που δίνεται σε εργαζόμενους γονείς, είναι η άδεια μητρότητας. Κύριος αποδέκτης του μέτρου είναι η μητέρα, ενώ και ο πατέρας δικαιούται μια αντίστοιχη άδεια για λίγες μόνο ημέρες, την άδεια πατρότητας. Η διάρκεια της άδειας μητρότητας είναι συνολικά 14 εβδομάδες (6 πριν και 8 μετά τον τοκετό) με πλήρεις αποδοχές. Κατά τη διάρκεια της άδειας μητρότητας η μητέρα και το νεογέννητο δικαιούνται δωρεάν ιατρό – φαρμακευτική περίθαλψη (Ostner I., Reif M., Turba H., σελ.18).

Γονική απουσία

Μετά την άδεια μητρότητας, μπαίνει σε εφαρμογή η γονική απουσία. Στη Γερμανία, η γονική απουσία είναι δίχως επιδότηση και δίνεται σε όσες μητέρες το επιθυμούν. (Nerda G., 2003, σελ.4). Το χρονικό διάστημα ισχύος της είναι 3 χρόνια μέχρι το παιδί να γίνει 3 χρόνων ενώ κάτω από προϋποθέσεις μπορεί να επεκταθεί μέχρι την ηλικία των 8 ετών. Το αντίστοιχο όριο για τον πατέρα είναι 6 μήνες, παρόλο που μόνο το 1 - 2 % των αντρών κάνει χρήση του μέτρου (Henneck R., 2003, σελ. 4). Κατά τη διάρκεια της άδειας οι γυναίκες μπορούν επίσης να εργαστούν με μερική απασχόληση στον ίδιο εργοδότη για περίπου 30 ώρες την εβδομάδα.

Άδεια για λόγους ασθενείας

Αναφαίρετο δικαίωμα των γονιών στη Γερμανία είναι η απουσία από τον εργασιακό χώρο εφόσον συντρέχουν λόγοι ασθενείας των παιδιών τους. Οι προϋποθέσεις κάτω από τις οποίες δίνεται η άδεια, είναι οι γονείς να είναι ασφαλισμένοι και το παιδί να είναι μικρότερο των 12 χρόνων. Το μέγιστο χρονικό διάστημα απουσίας είναι 10 ημέρες το χρόνο ανά γονέα για 1 παιδί και 25 ημέρες ανά γονέα για περισσότερα του ενός παιδιά. Σε περίπτωση τώρα που η

οικογένεια αποτελείται από 1 μόνο γονέα, τα διαστήματα απουσίας ανεβαίνουν στις 20 και 50 ημέρες για 1 ή περισσότερα παιδιά αντίστοιχα.

Παρατηρήσεις

Οι γονικές παροχές της Γερμανίας δεν μπορούμε να πούμε ότι αποτελούν κάτι το ιδιαίτερο στον Ευρωπαϊκό χώρο, αφού επικεντρώνονται στα σύμφωνα με τις κοινοτικές οδηγίες μέτρα που ισχύουν και στις υπόλοιπες χώρες της Ε.Ε. Φαίνεται ότι παρόλο που στην ενοποιημένη πλέον Γερμανία δικαιώματα έχουν όλες οι μορφές οικογένειας, με τις γονικές παροχές που η χώρα παρέχει ευνοούνται περισσότερο οι παραδοσιακές μορφές οικογένειας, καθώς τόσο τα χρονικά διαστήματα ισχύος τους, όσο και ο αριθμός των μέτρων προϋποθέτουν ισχυρούς οικογενειακούς δεσμούς, προκειμένου να έχουν αποτελέσματα (Engelhardt H., Trappe H., Dronkers J., 2002, σελ.300).

Ωστόσο στη Γερμανία σύμφωνα με σχετικό νόμο που ψηφίστηκε το 2001 αναγνωρίστηκε επίσημα η επιθυμία των γονιών να μοιράζουν τον χρόνο τους ανάμεσα στη δουλειά και την οικογένεια. Για αυτό τον λόγο παραχωρήθηκε στις εργαζόμενες μητέρες το δικαίωμα της πλήρους παύσης των εργασιακών καθηκόντων ή της μερικής απασχόλησης. Στην πρώτη περίπτωση δεν προβλέπεται επιδότηση, ενώ στην δεύτερη υπάρχει μείωση του αρχικού μισθού (Sleeboos E., 2003, σελ.42)

3.3.2.2. ΠΑΙΔΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

Στη Γερμανία μέχρι και το 1996 η συνήθης πρακτική που επικρατούσε ήταν η κατ'οίκον φροντίδα των παιδιών από τις μητέρες τις ίδιες παρά η δημιουργία υπηρεσιών για παιδιά προσχολικής ηλικίας. Η προσπάθεια ίδρυσης κέντρων παιδικής φροντίδας σε καθημερινή βάση για παιδιά ηλικίας 3 – 6 χρόνων ξεκίνησε το 1996. Βασικός χορηγός αυτής της πρωτοβουλίας ήταν το κράτος, ενώ και μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί έπαιξαν αρκετά σημαντικό ρόλο (Nerda G., 2003, σελ. 22 – 28).

Στο μεγάλο αριθμό ιδρυμάτων παιδικής φροντίδας της Γερμανίας όπως είναι τα νηπιαγωγεία και οι παιδικοί σταθμοί, δεκτά γίνονται όλα τα παιδιά ηλικίας 3 – 6 χρόνων. Σε αντίθεση με άλλες χώρες όπως συμβαίνει για παράδειγμα στη Γαλλία, οι χώροι υποδοχής των παιδιών αποσκοπούν περισσότερο στην παροχή γνώσεων και στην ανάπτυξη δεξιοτήτων των παιδιών παρά στην διευκόλυνση του ρόλου της εργαζόμενης μητέρας. Κάτι τέτοιο άλλωστε φαίνεται και από το μικρό σχετικά ωράριο λειτουργίας των κέντρων το οποίο δεν υπερβαίνει τις 5 ώρες ανά ημέρα,

χωρίς γεύμα άλλα και το υψηλό σχετικά χρηματικό κόστος συμμετοχής των γονιών (Henneck R., 2003, σελ.5). Στα προγράμματα παιδικής φροντίδας είναι εγγεγραμμένα περίπου το 10% των παιδιών κάτω των 3 χρόνων και το 85% των παιδιών ηλικίας 3 έως 6 χρόνων.

Η παιδική φροντίδα στην Γερμανία δεν φαίνεται να υστερεί ως προς τον αριθμό των κέντρων όπως συνήθως συμβαίνει σε πολλές χώρες, αλλά αντίθετα ως προς τον τρόπο λειτουργίας τους, ο οποίος χαρακτηρίζεται από το ακριβό κόστος και τις ελάχιστες ώρες λειτουργίας του. Τα κέντρα παιδικής φροντίδας της Γερμανίας στην ουσία είναι ένα είδος προπαρασκευής και προετοιμασίας για το σχολείο που ακολουθεί και όχι ένα μέσο διευκόλυνσης των εργαζόμενων γονέων (Henneck R., 2003, σελ. 5).

Το κόστος συντήρησης των υπηρεσιών παιδικής φροντίδας στη Γερμανία λαμβάνει μόλις το 29,1 % του συνολικού ποσοστού του Α.Ε.Π. των οικογενειακών πολιτικών που είναι 2.1 % (Πίνακας 10, παράρτημα).

3.3.2.3. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΑ ΕΠΙΔΟΜΑΤΑ

Οι οικογενειακές πολιτικές της Γερμανίας περιλαμβάνουν μια πληθώρα οικογενειακών επιδομάτων, τα οποία καλύπτουν ένα μεγάλο εύρος περιπτώσεων.

Επιδόματα μητρότητας

Πρώτα από όλα για την μητρότητα, το πιο συνηθισμένο επίδομα είναι το επίδομα μητρότητας και το συμπληρωματικό επίδομα μητρότητας. Τα επιδόματα αυτά εξαρτώνται από το είδος της ασφάλισης της μητέρας εργαζόμενης και δίνονται τόσο πριν όσο και μετά την γέννα. Έτσι για τις γυναίκες εργαζόμενες που είναι ασφαλισμένες στο εθνικό σύστημα υγείας της χώρας, το μέσο ημερήσιο επίδομα είναι 12,78 € κατά το διάστημα της άδειας μητρότητας, με τη διαφορά από το κανονικό εισόδημα να καλύπτεται από τον εργοδότη.

Από την άλλη οι γυναίκες που δεν είναι οι ίδιες ασφαλισμένες άλλα κάποιο άλλο μέρος της οικογένειάς τους, το επίδομα για τη γέννηση είναι 76,69 €, ενώ όσες έχουν ιδιωτική ασφάλιση, δικαιούνται ένα επίδομα της τάξης των 204,52 € το οποίο καταβάλλεται σε μία δόση. Τέλος οι άνεργες γυναίκες λαμβάνουν επίδομα που εξαρτάται από το ποσό που διατίθεται κάθε φορά από το ταμείο ανεργίας, ενώ σε όσες το συμβόλαιο τους έληξε κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης, τα χρηματικά

ποσά είναι ίδια με μιας εργαζόμενης μητέρας, με τη διαφορά ότι ο οργανισμός κοινωνικής ασφάλισης πληρώνει και τη συμμετοχή του εργοδότη.

Επίδομα γονικής απουσίας

Στη Γερμανία, τα τελευταία χρόνια επιδοτείται και η γονική απουσία. Δικαιούχοι είναι όσοι γονείς μειώνουν το ωράριο τους προκειμένου να ασχοληθούν με τη φροντίδα των παιδιών τους. Ο τρόπος με τον οποίο το επίδομα μπορεί να διατεθεί εξαρτάται από την επιθυμία των ίδιων των γονιών, καθώς μπορούν να επιλέξουν ανάμεσα στο μηνιαίο επίδομα των 306,78 € μέχρι το παιδί να γίνει δύο χρονών ή στο επίδομα των 460,19 € το μήνα μέχρι το τέλος του πρώτου χρόνου ζωής του παιδιού.

Παιδικά επιδόματα

Το κόστος ύπαρξης παιδιών σε μία οικογένεια βοηθείται επίσης από το Κράτος μέσω των παιδικών επιδομάτων, τα οποία πληρώνονται σε γονείς μέχρι την ηλικία των 18 ή των 27 ετών για λόγους σπουδών, ή των 21 σε περιπτώσεις ανεργίας. Το ύψος των επιδομάτων εξαρτάται και αυτό, από τον αριθμό των παιδιών και είναι 138,05 € το μήνα για το πρώτο και δεύτερο παιδί, 153,39 € για το τρίτο και 178,95 € για 4 παιδιά και πάνω. Των επιδομάτων αυτών παραλήπτης είναι όποιος από τους δύο γονείς το επιθυμεί. Το επίδομα αυτό αναφέρεται μόνο σε οικογένειες 2 γονέων, ενώ στην περίπτωση που υπάρχει μόνο ένας γονέας με εισόδημα πιο χαμηλό από το μέσο εισόδημα, δέχεται χρηματική βοήθεια διάρκειας 72 μηνών μέχρι το παιδί να γίνει 12 χρόνων. Η χρηματική βοήθεια είναι 96,93 € το μήνα για παιδί μικρότερο των 6 χρόνων και 131,40 € για παιδί από 6 έως 12 χρόνων.

Επίδομα σπουδών

Όσον αφορά το κόστος σπουδών των παιδιών, αυτό επιδοτείται με 518,96 € το μήνα για τα παιδιά εκείνα που σπουδάζουν μακριά από τον τόπο διαμονής τους. Στο επίδομα σπουδών, συμπεριλαμβάνονται και τα επιδόματα υγείας και κοινωνικής πρόνοιας, ενώ δίνονται 582,87 € το μήνα για στέγαση εάν οι σπουδές είναι σε μέρος μακριά από το πατρικό σπίτι.

Επίδομα στέγασης

Η προσπάθεια αναζήτησης στέγης για μια οικογένεια, βοηθείται και αυτή με τη σειρά της από το κράτος με ένα βασικό επίδομα διάρκειας 8 χρόνων και ύψους 2556,46 € ανά έτος για άτομα που μόλις αγόρασαν καινούργιο σπίτι και 1278,23€ για όσους έχουν προχωρήσει στην ανακατασκευή του ήδη υπάρχοντος χώρου τους. Συνολικά μπορούν να δοθούν 51129,18 € για αγορά οικοπέδου και χτίσιμο σπιτιού

από την αρχή. Στο βασικό αυτό επίδομα προστίθενται και 766,93 € ανά παιδί για χρονικό διάστημα τουλάχιστον 8 χρόνων. Απαραίτητες προϋποθέσεις για την κάρπωση των επιδομάτων στέγασης είναι το συνολικό οικογενειακό εισόδημα να μην ξεπερνάει τα 81806,70 € για έναν γονέα και τα 163613,40 € για 2 γονείς. Τα όρια αυτά ωστόσο μπορούν να αυξηθούν κατά 30677,51 € για κάθε ένα από τα παιδιά εάν κατά την περίοδο εκείνη οι γονείς λαμβάνουν ταυτόχρονα και επίδομα στέγασης αλλά και επίδομα για τα παιδιά.

Φορολογικές ελαφρύνσεις

Σημαντική οικονομική βοήθεια προς τις οικογένειες στη Γερμανία μπορούν να προσφέρουν τόσο οι επιστροφές φόρου, όσο και οι φορολογικές απαλλαγές. Και οι δύο ωστόσο εξαρτώνται από τον αριθμό των παιδιών και την ηλικία τους. Η επιστροφή φόρου ανά παιδί είναι 3534,05 € ετησίως και 1551,26 € για την παιδική φροντίδα. Αυτή η επιστροφή δίνεται μέχρι το παιδί να φτάσει στην ηλικία των 16 χρόνων. Οι επιστροφές αυτές είναι εφικτές μόνο εάν τα υπόλοιπα οικογενειακά επιδόματα δεν αρκούν για να καλύψουν τις συγκεκριμένες ανάγκες, δηλαδή σε περιπτώσεις όπου το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα της οικογένειας είναι αρκετά χαμηλό. Στην περίπτωση μονογονεϊκών οικογενειών, η επιστροφή φόρου είναι 2871,42 € ετησίως για τον γονέα εκείνο που έχει την ευθύνη του παιδιού, ανεξαρτήτως εισοδήματος.

Οι γονείς τέλος που τα παιδιά τους παρακολουθούν είναι ενταγμένα σε κάποιο σχολικό πρόγραμμα, δέχονται ετήσια επιστροφή φόρου 920,33 € εάν τα παιδιά είναι κάτω των 18 και μεταξύ 1227,10 € και 2147,43 € εάν είναι άνω των 18, ανάλογα με τον τόπο των σπουδών τους (απόσταση από την πατρική εστία).

Παρατηρήσεις

Τα οικογενειακά επιδόματα στη Γερμανία λειτουργούν ως επιδόματα ενίσχυσης του εισοδήματος και καταβάλλονται με εισοδηματικά κριτήρια σε όλες τις γυναίκες με παιδιά, ακόμη και αν οι ίδιες δεν εργάζονται (Nerda G., 2003, σελ.28 – 31). Τα χρηματικά ποσά που διατίθενται αυξάνονται ανάλογα με τον αριθμό των παιδιών, ενώ σε όλες σχεδόν τις περιπτώσεις εξαρτώνται από την ηλικία στην οποία τα παιδιά βρίσκονται. Με αυτό τον τρόπο υποστηρίζονται περισσότερο οι οικογένειες με πολλά και κυρίως μικρά παιδιά. Οι ρίζες του συγκεκριμένου φαινομένου στη Γερμανία φαίνεται να βρίσκονται βαθιά πίσω στο χρόνο όπου τα πρώτα χρηματικά επιδόματα είχαν σαν σκοπό τους την αποφυγή της πτώσης της κοινωνικής στάθμης της οικογένειας (Nerda G. 2003, σελ.28 – 31) και όχι την ενίσχυση του οικογενειακού

εισοδήματος ώστε τα παιδιά να έχουν περισσότερες ευκαιρίες στη ζωή τους. Πάντως αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι το ύψος των ετήσιων οικογενειακών επιδομάτων ξεπερνάει κατά πολύ το αντίστοιχο τόσο της Γαλλίας όσο και των άλλων χωρών (Πίνακας 11, παράρτημα)

Τα οικογενειακά επιδόματα της Γερμανίας αποτελούν το 70,9 % του συνολικού ποσοστού του Α.Ε.Π. που δίνεται για τις οικογενειακές πολιτικές στη Γερμανία (πίνακας 10, παράρτημα).

3.4. ΟΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

3.4.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Η προσπάθεια αναζήτησης της βάσης των σημερινών οικογενειακών πολιτικών μας φέρνει πολύ πίσω στο χρόνο και πιο συγκεκριμένα στο έτος 1920. Ήταν η χρονιά που για πρώτη φορά εφαρμόστηκαν μέτρα ενίσχυσης του θεσμού της οικογένειας. Τα μέτρα αυτά πάρθηκαν εκείνη την περίοδο, προκειμένου να αντιμετωπιστούν ορισμένα περιστατικά φτώχειας που ήταν συνέπεια του Α΄ παγκοσμίου πολέμου και απειλούσαν σοβαρά την υγεία των παιδιών. Ιδιαίτερη βαρύτητα δόθηκε στην ενίσχυση του οικογενειακού εισοδήματος και στην φροντίδα των ορφανών του πολέμου, ενώ από το 1923 ξεκίνησαν να ιδρύονται και οι πρώτοι εθνικοί παιδικοί σταθμοί.

Εκείνη την περίοδο το ΄΄Πατριωτικό Ίδρυμα Κοινωνικής Πρόνοιας και Αντιλήψεως΄΄, το οποίο υφίσταται από το έτος 1915, ανέπτυξε δραστηριότητα στον τομέα της προστασίας της υγείας και της περίθαλψης των βρεφών

Το 1921 επίσης έχουμε τη ίδρυση του Υπουργείου Υγιεινής, Πρόνοιας και Αντιλήψεως, όπου ολόκληρη η κοινωνική δραστηριότητα αναπτύχθηκε με την αποκλειστική εποπτεία του κράτους, ενώ αργότερα με το νόμο 2851/1922 προβλεπόταν η ίδρυση εθνικών ορφανοτροφείων και οικοτροφείων απόρων μαθητών αρκετά από τα οποία σε επαρχιακές πόλεις.

Οι καινούργιες κοινωνικές συνθήκες που διαμορφώθηκαν μερικά χρόνια αργότερα κατά την περίοδο της κατοχής, οδήγησαν μετά την απελευθέρωση στην ίδρυση των εθνικών αγροτικών νηπιοτροφείων (νόμος 1316/1942), ενώ πάρθηκαν και ορισμένα πρόσθετα μέτρα προστασίας των πολύτεκνων και των άπορων οικογενειών.

Τέλος, αποφασίστηκε η δωρεάν σίτιση των φοιτητών που προέρχονται από τις χαμηλού εισοδηματικού επιπέδου οικογένειες.

Τίποτα το ουσιαστικό και το καινοτόμο δεν καταγράφηκε τις επόμενες δεκαετίες, ώσπου το έτος 1975 έχουμε μια συστηματική πλέον προσπάθεια επέκτασης και εκσυγχρονισμού των Ελληνικών οικογενειακών πολιτικών. Προτεραιότητα δόθηκε στην προστασία της μητρότητας και στην παιδική φροντίδα. Για τον σκοπό αυτό άρχισαν να ιδρύονται νηπιακοί, βρεφικοί και παιδικοί σταθμοί στο σύνολο της επικρατείας όπου γίνονταν δεκτά τα παιδιά όλων των οικογενειών, ανεξαρτήτως οικονομικής κατάστασης. Ακόμη αναλήφθηκαν πρωτοβουλίες όπως η δυνατότητα στέγασης των απόρων οικογενειών.

Τέλος, μια νέα αναπροσαρμογή των οικογενειακών πολιτικών είχαμε το 1983 και αναφέρονται σε πολύ μεγάλο βαθμό στις πολιτικές που ισχύουν σήμερα στην Ελλάδα.

3.4.2. ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 2004

3.4.2.1 ΓΟΝΙΚΕΣ ΠΑΡΟΧΕΣ

Οι γονικές παροχές στην Ελλάδα ξεκινούν από την άδεια μητρότητας και συνεχίζονται με μια σειρά μέτρων που έχουν ως σκοπό να συμφιλώσουν τις οικογενειακές με τις επαγγελματικές δραστηριότητες/ υποχρεώσεις μιας μητέρας, καθώς της παρέχουν ορισμένες διευκολύνσεις ώστε εκείνες να μπορέσουν να συνδυάσουν τα εργασιακά τους καθήκοντα με τις οικογενειακές υποχρεώσεις.

Άδεια μητρότητας

Η άδεια μητρότητας στην Ελλάδα, απευθύνεται σε εργαζόμενες γυναίκες που είτε βρίσκονται σε κατάσταση εγκυμοσύνης, είτε έχουν μόλις τεκνοποιήσει. Σκοπός της είναι η προστασία της μητέρας και του νεογέννητου κατά τους πρώτους μήνες της ζωής του και προβλέπει την απουσία της γυναίκας από το εργασιακό περιβάλλον για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα (Neyer G., 2003, σελ. 8).

Η άδεια μητρότητας εμφανίστηκε στην Ελλάδα για πρώτη φορά το 1981. Σύμφωνα με την Ελληνική νομοθεσία, κάθε εργαζόμενη γυναίκα ασφαλισμένη έχει

το δικαίωμα να πάρει άδεια μητρότητας, δηλαδή να απουσιάσει από την εργασία της τόσο πριν όσο και μετά τον τοκετό, λαμβάνοντας κατά το διάστημα αυτό πλήρεις αποδοχές. Η χρονική διάρκεια σήμερα, είναι 14 εβδομάδες για όσες εργάζονται σε οποιονδήποτε κλάδο του ιδιωτικού τομέα, ενώ το αντίστοιχο διάστημα για το δημόσιο είναι 16. Οι μισές εβδομάδες δίνονται πριν τον τοκετό και οι υπόλοιπες μετά. Η τήρηση των χρονικών διαστημάτων είναι υποχρεωτική, δεν δέχεται τροποποιήσεις, ενώ εάν η εργαζόμενη γεννήσει πρόωρα, το υπόλοιπο της άδειας χορηγείται μετά τον τοκετό.

Τα χρήματα του επιδόματος που εισπράττει αντί του μισθού της κατά την περίοδο της άδειας μητρότητας, καταβάλλονται όχι από τον εργοδότη αλλά από το Ι.Κ.Α., εφόσον βεβαίως η εργαζόμενη έχει συμπληρώσει τουλάχιστον 200 μέρες ασφάλισης στον συγκεκριμένο φορέα τα τελευταία 2 χρόνια προτού εισέλθει σε κατάσταση εγκυμοσύνης. Άλλη βασική προϋπόθεση είναι να απουσιάζει από την εργασία της μόνο το χρονικό διάστημα που προβλέπεται καθώς παραπέρα παράταση ακόμη και με τη σύμφωνη γνώμη του εργοδότη δεν καλύπτεται οικονομικά. Το παραπάνω ισχύει μόνο σε εργαζόμενες στον ιδιωτικό τομέα, ενώ για τις υπόλοιπες, μπορούμε να δούμε τι ισχύει στον πίνακα 6 του παραρτήματος.

Άδεια θηλασμού

Την παραπάνω άδεια μητρότητας ακολουθεί χρονικά η άδεια θηλασμού. Η άδεια θηλασμού είναι επίσης μία άδεια με αποδοχές που δικαιούται η εργαζόμενη μητέρα για τη φροντίδα του νεογνού. Η εφαρμογή της περιλαμβάνει την κατά μία ώρα την ημέρα μείωση του ωραρίου εργασίας μέχρι το παιδί να συμπληρώσει το ένα (1) έτος. Ο τρόπος με τον οποίο μπορεί να ληφθεί η άδεια θηλασμού ποικίλει. Η εργαζόμενη μπορεί είτε να καθυστερεί μία ώρα από το κανονικό στην εργασία της, είτε να φεύγει μία ώρα πριν το τέλος του ωραρίου, ή ακόμα και να διακόπτει την εργασία της την ώρα που εκείνη θεωρεί πιο κατάλληλη για την άσκηση των μητρικών της υποχρεώσεων. Ο εργοδότης από την πλευρά του δεν έχει κανένα δικαίωμα να αρνηθεί ή να ανταμείψει λιγότερο τη μητέρα επειδή εκείνη έλειψε μία ώρα. Τα παραπάνω ισχύουν μόνο στον ιδιωτικό τομέα, ενώ για το δημόσιο η άδεια θηλασμού κυμαίνεται στις 2 ώρες μέχρι το παιδί να γίνει 2 ετών και στη 1 μέχρι να γίνει 4 ετών.

Κατά τα χρονικά διαστήματα ισχύος της άδειας μητρότητας και της άδειας θηλασμού, ο εργοδότης δεν μπορεί σύμφωνα και με το νόμο 1082/80 να απολύσει την εργαζόμενη εκτός και αν συντρέχουν άλλοι λόγοι άσχετοι της εγκυμοσύνης όπως είναι το κλείσιμο της επιχείρησης για παράδειγμα. Ακόμη μια γυναίκα η οποία

βρίσκεται σε κατάσταση εγκυμοσύνης μπορεί να διεκδικήσει μια θέση εργασίας στον ιδιωτικό τομέα, χωρίς ο μελλοντικός εργοδότης να μπορεί να της το αρνηθεί, σύμφωνα και με τους νόμους 1414/84 και 1483/84, αρκεί βέβαια η έγκυος και το έμβρυο να μην εκτεθούν σε κίνδυνο (Γενική Γραμματεία Ισότητας, 1995).

Γονική απουσία

Μια ακόμη σημαντική παροχή του κράτους προς τις εργαζόμενες μητέρες, σχεδόν εφάμιλλη των πολιτικών που περιγράψαμε προηγουμένως είναι η δικαιολογημένη γονική απουσία από τον τόπο εργασίας. Με τον όρο γονική απουσία, νοείται η με αποδοχές άδεια των εργαζόμενων γυναικών προκειμένου να φροντίσουν τα παιδιά τους, κατά τα πρώτα χρόνια της ζωής τους (Nerda G., 2003, σελ.9). Το μέτρο αυτό άρχισε να εφαρμόζεται μόλις τις τελευταίες 2 δεκαετίες στην Ευρώπη, καθώς παλαιότερα λογίζονταν ως παράμετρος των μέτρων για την προστασία της μητρότητας και συνεπώς δεν δινόταν και η ανάλογη σημασία. Στην Ελλάδα ωστόσο μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1990 κάτι τέτοιο ακόμη δεν συμπεριλαμβανόταν στο πρόγραμμα των οικογενειακών πολιτικών. Η κοινοτική οδηγία όμως του 1998/1999 της έδωσε το έναυσμα να προχωρήσει και αυτή με τη σειρά της σε κάτι ανάλογο με τις άλλες Ευρωπαϊκές χώρες (Nerda G., 2003, σελ.16 – 22).

Απουσία για λόγους ασθενείας

Οι εργαζόμενοι γονείς επίσης έχουν το δικαίωμα να απουσιάσουν από την εργασία τους, προκειμένου να παράσχουν την απαιτούμενη φροντίδα στα παιδιά τους, όταν εκείνα αντιμετωπίζουν κάποια ασθένεια. Το χρονικό διάστημα, καθορίζεται από τον αριθμό των παιδιών και κυμαίνεται ανάμεσα στις 6 – 10 ημέρες το χρόνο. Κατά το διάστημα της απουσίας, οι γονείς δεν δικαιούνται να λάβουν χρήματα από τον εργοδότη τους. Δικαιούχοι του μέτρου είναι όσοι έχουν παιδιά μικρότερα των 16 χρονών ή μεγαλύτερα αρκεί να αντιμετωπίζουν όμως σοβαρό πρόβλημα. Επίσης θα πρέπει να εργάζονται σε επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα με μέγεθος άνω των 100 ατόμων και η άδεια μητρότητας να έχει λήξει. Μία επιπλέον μείωση του εργάσιμου χρόνου ακόμη μπορεί να επιτευχθεί εάν το παιδί μιας οικογένειας χρήζει ιδιαίτερης φροντίδας. Στην περίπτωση αυτή, μπορεί να ζητηθεί περαιτέρω μείωση του εργάσιμου χρόνου κατά μία ώρα την ημέρα, αρκεί η εταιρία να διαθέτει εργατικό δυναμικό τουλάχιστον 50 ατόμων και η ανάγκη του παιδιού να μπορεί να αποδειχτεί.

Η άδεια ασθενείας στην Ελλάδα, δίνεται για 6 – 10 ημέρες, τη στιγμή που η Γερμανία δίνει μέχρι 50 ημέρες και η Γαλλία για μέχρι 14 ημέρες, χωρίς να θέτει και

κάποια όρια εφαρμογής όπως είναι το ελάχιστο μέγεθος της επιχείρησης που ισχύει στην Ελλάδα. Ακόμη ο αριθμός των ημερών εξαρτάται από την κατάσταση της υγείας των παιδιών και όχι από τον αριθμό ή τη μορφή της οικογένειας που ισχύει στις άλλες δύο χώρες.

Απουσία για τις σχολικές υποχρεώσεις των παιδιών

Τέλος οι γονείς που έχουν παιδιά κάτω των 16 χρόνων, δικαιούνται άδειες προκειμένου να τακτοποιήσουν κάποιες από τις σχολικές υποχρεώσεις των παιδιών τους, όπως είναι μια επίσκεψη στο σχολείο για παράδειγμα. Το συνολικό διάστημα απουσίας από τη δουλειά είναι 4 ημέρες το χρόνο και για τους δύο γονείς συνολικά, ανεξάρτητα από τον αριθμό των παιδιών και δίχως να υπάρξουν επιπτώσεις στη μισθοδοσία. Το μέτρο αυτό, αποτελεί Ελληνική πρωτοτυπία και είναι απόρροια του Ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος το οποίο απαιτεί μια πιο ενεργή συμμετοχή των γονέων σε σχέση με το εκπαιδευτικό σύστημα των άλλων χωρών.

3.4.2.1.1. ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΑΝΑ ΧΩΡΑ / ΣΥΓΚΡΙΣΗ

Ξεκινώντας με τις γονικές παροχές, βλέπουμε ότι και οι 3 χώρες έχουν την άδεια μητρότητας πρώτη στο πρόγραμμα τους. Εκείνο που ουσιαστικά διαφοροποιείται ανά χώρα είναι η διάρκεια της. Τα μεγαλύτερα χρονικά περιθώρια δίνονται στη Γαλλία και ακολουθούν η Ελλάδα και η Γερμανία (Πίνακας 7, Παράρτημα). Η άδεια μητρότητας εξαρτάται από παράγοντες επίσης διαφορετικούς σε κάθε χώρα. Στη μεν Γαλλία τα χρονικά περιθώρια αυξάνονται ανάλογα με τον αριθμό των παιδιών, τη στιγμή που στην Ελλάδα εξαρτώνται από τον φορέα απασχόλησης της μητέρας (ιδιωτικό ή δημόσιο). Στη Γερμανία τέλος τα χρονικά όρια είναι ίδια για όλες τις γυναίκες και καμία τροποποίηση δεν γίνεται είτε λόγω επαγγέλματος είτε λόγω αριθμού παιδιών.

Και οι τρεις χώρες πάντως με το μέτρο αυτό επιδιώκουν την προστασία της μητέρας εργαζόμενης και του νεογέννητου παιδιού της από κάποιο πιθανόν ατύχημα. Όσον αφορά τα χρήματα που καταβάλλονται αντί μισθού όταν τίθεται σε ισχύ η άδεια μητρότητας, η Γαλλία βρίσκεται αρκετά πίσω από τις άλλες χώρες αφού καλύπτει με τα επιδόματα της μόνο το 80% του συνολικού εισοδήματος, τη στιγμή που Ελλάδα και Γερμανία στη μητέρα, προσφέρουν στο ακέραιο της μηνιαίες απολαβές. Τέλος και οι 3 χώρες παρέχουν την περίοδο εκείνη πλήρη ιατρό – φαρμακευτική περίθαλψη στη μητέρα και το παιδί.

Η άδεια μητρότητας συνοδεύεται στη Γαλλία και τη Γερμανία από την άδεια πατρότητας διάρκειας λίγων ημερών που καλύπτει με τη μορφή επιδότησης μέρος

του μισθού που χάνεται κατά το διάστημα εκείνο. Στην Ελλάδα δεν υφίσταται κάτι τέτοιο, καθώς η άδεια θηλασμού ακολουθεί χρονικά την άδεια μητρότητας. Ο λόγος για τον οποίο Γαλλία και Γερμανία δεν έχουν στο πρόγραμμα των οικογενειακών τους πολιτικών κάτι ανάλογο της άδειας θηλασμού ίσως και να έχει να κάνει με το ότι η γονική απουσία σε αυτές τις χώρες διαρκεί πολύ περισσότερο από την αντίστοιχη της Ελλάδας. Έτσι, η περίοδος ισχύος της γονικής απουσίας σε Γερμανία και Γαλλία φαίνεται ικανή να καλύψει τις ανάγκες του βρέφους και της μητέρας χωρίς να χρειάζεται η προσθήκη μιας επιπλέον άδειας.

Το δικαίωμα γονικής απουσίας μπαίνει σε εφαρμογή αμέσως μετά την λήξη της άδειας μητρότητας και έχει χρονική διάρκεια 3 ½ μήνες για καθέναν από τους γονείς έως ότου το παιδί φτάσει στην ηλικία των 3 ή των 8 χρόνων για τον ιδιωτικό και το δημόσιο τομέα αντίστοιχα. Σε περίπτωση μονογονεϊκής οικογένειας, οι 3 ½ μήνες διπλασιάζονται. Η γονική απουσία στην Ελλάδα είναι δίχως επιδότηση και χρηματικές απολαβές εκ μέρους του εργοδότη. Το μόνο που ουσιαστικά εξασφαλίζεται είναι η προστασία από τον κίνδυνο μιας ενδεχόμενης απόλυσης (Conference of European Ministers responsible for family affairs, XXVI session).

Το δικαίωμα γονικής απουσίας, τυγχάνει μεγάλης εκτίμησης από την Γαλλία και τη Γερμανία και αποτελεί για τις χώρες αυτές, το σημαντικότερο μέτρο γονικών παροχών που δίνουν. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι τα χρονικά διαστήματα ισχύος είναι 3 χρόνια και παρέχουν σταθερή επιδότηση σε αντίθεση με την Ελλάδα όπου κανένα χρηματικό όφελος δεν λαμβάνει ο γονιός που θα ασκήσει το δικαίωμα αυτό (πίνακας 8, παράρτημα). Για αυτούς ακριβώς τους λόγους παρατηρείται και ένα αρκετά χαμηλό ποσοστό συμμετοχής.

Την πιο ευνοϊκή αντιμετώπιση απέναντι στους γονείς που λαμβάνουν την γονική απουσία φαίνεται να έχει η Γαλλία καθώς εκεί η άδεια μπορεί να ληφθεί με πολλούς τρόπους ανάμεσα στους οποίους είναι η πλήρης παύση των εργασιακών καθηκόντων και η μετατόπιση σε άλλη θέση στην ίδια εταιρία. Η αντιμετώπιση αυτή από την πλευρά της Γαλλικής κυβερνήσεως ίσως είναι και αρκετή για να δούμε πιο θεωρείται ως το πιο σημαντικό μέτρο γονικής παροχής προς τους εργαζόμενους γονείς στη χώρα.

Άλλες διαφορές παρατηρούνται στον τρόπο επιδότησης, καθώς στη Γαλλία επιδοτούνται οι γονείς με 2 ή περισσότερα παιδιά, τη στιγμή που στη Γερμανία η επιδότηση δίνεται ύστερα από την εξέταση περιστατικών που έχουν να κάνουν με την

οικονομική κατάσταση της οικογένειας. Από την άλλη στην Ελλάδα καμία απολύτως επιδότηση δεν συνοδεύει το μέτρο αυτό.

Εν κατακλείδι η γονική απουσία στη Γερμανία και τη Γαλλία ενθαρρύνει τις γυναίκες τόσο να απουσιάσουν από την εργασία τους για να μεγαλώσουν τα παιδιά τους, όσο και να επιστρέψουν σε αυτήν μετά το τέλος της άδειας. Αντίθετα στην Ελλάδα το μέτρο αυτό, θα μπορούσαμε να πούμε ότι λογίζεται σαν μια “διευκόλυνση” προς τους γονείς, προκειμένου να φροντίσουν κάποιες από τις βασικές ανάγκες του παιδιού κατά τα πρώτα χρόνια του και δεν προσφέρει τίποτα πέραν της προστασίας από μια ενδεχόμενη απόλυση.

Η λήξη της γονικής απουσίας που αποτελεί και το μεγαλύτερο χρονικά μέρος του “πακέτου” των γονικών παροχών και στις 3 χώρες που εξετάζουμε, φέρνει τους γονείς μπροστά σε μια πραγματικότητα όπου καμία ευκαιρία δεν τους δίνεται για να απουσιάσουν από την εργασία τους και να αφιερώσουν χρόνο στα παιδιά τους, εκτός αν αυτά αντιμετωπίζουν κάποια ασθένεια. Η επόμενη και ουσιαστικά η τελευταία γονική παροχή κοινή και στις 3 χώρες είναι η άδεια ασθενείας που παρέχει τη δυνατότητα στους γονείς να βρεθούν κοντά στα άρρωστα παιδιά τους (Πίνακας 9, Παράρτημα). Η άδεια αυτή δίνεται μέχρι τα παιδιά να φτάσουν στην ηλικία των 16 χρόνων στη Γαλλία και την Ελλάδα, ενώ στη Γερμανία μέχρι 12. Το χρονικό διάστημα της άδειας διαφέρει στις 3 χώρες με μικρότερο εκείνο τη Ελλάδας και μεγαλύτερο της Γερμανίας σύμφωνα και με τον πίνακα 4 του παραρτήματος. Η Γαλλία παρόλο που βρίσκεται σε ενδιάμεσο στάδιο, δίνει τη δυνατότητα παράτασης της άδειας έως ότου το παιδί γίνει τελείως καλά σε περιπτώσεις σοβαρής ασθένειας. Κάτι ανάλογο συμβαίνει και στην Ελλάδα μόνο που η παράταση αυτή εκφράζεται ως μείωση του ωραρίου για κάποιες συγκεκριμένες μέρες, παρά ως παύση των εργασιακών καθηκόντων.

Ακόμη στην Ελλάδα, σημαντικό ρόλο στη λήψη της άδειας ασθενείας παίζει το μέγεθος της εταιρίας που απασχολείται ο εργαζόμενος, κάτι μάλλον αδιάφορο στη Γαλλία και τη Γερμανία καθώς εκείνο που μετράει είναι μόνο η ασφάλιση του εργαζομένου στον αρμόδιο φορέα. Τέλος η άδεια ασθενείας επιδοτείται τόσο στη Γερμανία όσο και στη Γαλλία, ενώ στην Ελλάδα απλά εγγυάται ότι το μεγαλύτερο μέρος του μισθού δεν θα χαθεί.

Σχετικά με τις άδειες που δίνονται μετά τη λήξη της γονικής απουσίας, εκείνο που παρατηρείται είναι ότι στις άδειες αυτές έχουν πρόσβαση μόνο τα άτομα που πληρούν ορισμένες συγκεκριμένες προϋποθέσεις, όπως είναι το μέγεθος της εταιρίας

στην οποία εργάζονται. Έτσι, παρουσιάζονται σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των εργαζόμενων του ιδιωτικού τομέα, καθώς οι εργαζόμενες εκεί, μπορεί να λαμβάνουν περισσότερα "προνόμια" από κάποιους άλλους, οι οποίοι εργάζονται επίσης στον ιδιωτικό τομέα. Ακόμη τα χρονικά διαστήματα που δίνονται ιδίως σε περιπτώσεις ασθενείας των παιδιών είναι δίχως χρήματα και για αυτόν ακριβώς το λόγο σε πολλές περιπτώσεις άτομα που δικαιούνται τις εν λόγω άδειες, να μην προβαίνουν στη λήψη τους. Έτσι το μέτρο αυτό θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ελλιπές (Nerda G., 2003, σελ.23). Κάτι τέτοιο ωστόσο δεν ισχύει στην περίπτωση των αδειών για τις σχολικές υποχρεώσεις των παιδιών, αφού το χρονικό διάστημα είναι επαρκές και καμία επίπτωση δεν υπάρχει στη μισθοδοσία.

3.4.2.2.ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ

Οι υπηρεσίες παιδικής φροντίδας στην Ελλάδα μόλις τα τελευταία χρόνια έχουν αρχίσει να αναπτύσσονται. Ακόμη και σήμερα μεγάλο μέρος της ευθύνης για το μέγιστο των παιδιών φαίνεται πως έχουν οι πρόγονοι τους (παππούδες και γιαγιάδες). Αυτό άλλωστε διαφαίνεται και μέσα από τα στατιστικά στοιχεία, σύμφωνα με τα οποία το 70% παιδιών ηλικίας 3 – 6 χρόνων δέχονται φροντίδα στο σπίτι. Ακόμη το ποσοστό συμμετοχής των παιδιών ηλικίας μικρότερης των 3 χρόνων σε κάποιο ολοκληρωμένο πρόγραμμα προσχολικής φροντίδας είναι μόλις 3%.

Παρόλα αυτά και στην Ελλάδα, οι υπηρεσίες παιδικής φροντίδας παίζουν σημαντικό ρόλο σήμερα στο μέγιστο των παιδιών, καθώς διαθέτουν χώρους και σωστά προγράμματα προσχολικής αγωγής, τα οποία όμως δεν επαρκούν για να καλύψουν πλήρως τις ανάγκες των οικογενειών. Πιο συγκεκριμένα αυτή τη στιγμή υπάρχουν 180 κρατικά κέντρα παιδικής φροντίδας και 2100 κέντρα εγκεκριμένα από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Και τα δύο ωστόσο λειτουργούν όλο το χρόνο με προγράμματα ολοήμερης φροντίδας ακόμη και για παιδιά μικρότερα των 2 ½ χρόνων. Ακόμη υπάρχουν περίπου 1000 δημόσια προσχολικά προγράμματα για 17.000 παιδιά ηλικίας 3 ½ έως 6 χρόνων με ωράριο ανάλογο με εκείνο του σχολείου. Τέλος, από το 2002 λειτουργούν 2000 ολοήμερα σχολεία και ο αριθμός των ολοήμερων νηπιαγωγείων έχει αυξηθεί σημαντικά. (<http://www.childpolicyintl.org/countries/greece.html>)

3.4.2.2.1 ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΑΝΑ ΧΩΡΑ / ΣΥΓΚΡΙΣΗ

Στις υπηρεσίες παιδικής φροντίδας η Γαλλία φαίνεται να υπερτερεί έναντί των δύο άλλων χωρών, καθώς προσφέρει σε όλα ανεξαιρέτως τα παιδιά ηλικίας 0 – 6 χρόνων ολοκληρωμένα προγράμματα εκπαίδευσης και πληθώρα χώρων υποδοχής και φιλοξενίας. Ακόμη το κράτος δίνει τη δυνατότητα της κατ' οίκον φροντίδας κάτι που σε Γερμανία και Ελλάδα δεν ισχύει. Αυτό βέβαια δεν συνεπάγεται ότι σε αυτές τις χώρες δεν υφίσταται κατ' οίκον φροντίδα, αλλά ότι η φροντίδα αυτή γίνεται δίχως τη συμμετοχή και υποστήριξη του κράτους, καθώς πολύ μεγάλο ρόλο πάνω σε αυτό φαίνεται να παίζει η οικογένεια.

Η λειτουργία των κέντρων προσχολικής αγωγής είναι ένα άλλο σημείο το οποίο αξίζει να τονιστεί. Στη Γαλλία τα κέντρα αυτά προσφέρουν τις υπηρεσίες τους σε ολοήμερη και καθημερινή βάση προσαρμόζοντας το ωράριο λειτουργίας τους στο αντίστοιχο των γονιών ενώ στη Γερμανία και την Ελλάδα η λειτουργία ακολουθεί τις σχολικές ώρες. Ακόμη στη Γερμανία και την Ελλάδα απουσιάζουν οι εξειδικευμένες υπηρεσίες που να προσφέρουν κάτι περισσότερο από την προετοιμασία για το μετέπειτα σχολείο όπως είναι η φύλαξη και η διευκόλυνση του ρόλου της εργαζόμενης μητέρας που είναι και το ζητούμενο.

Επίσης ο χαμηλός αριθμός ιδρυμάτων παιδικής προστασίας για παιδιά μικρότερα των 3 χρόνων είναι ένα άλλο σημαντικό θέμα το οποίο στο μέλλον ίσως απασχολήσει την Ελλάδα και τη Γερμανία, καθώς ο αριθμός των εργαζομένων γυναικών θα πλησιάζει τα επίπεδα της Γαλλίας και οι νέες μορφές οικογένειας θα επεκτείνονται ολοένα και περισσότερο.

3.4.2.3. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΑ ΕΠΙΔΟΜΑΤΑ

Τα οικογενειακά επιδόματα στην Ελλάδα προέρχονται από οργανισμούς αρκετά διαφορετικούς μεταξύ τους, καθένας από τους οποίους καλύπτει και μια ξεχωριστή ανάγκη της οικογένειας από τα πρώτα στάδια ζωής των παιδιών έως την πλήρη ενηλικίωση τους.

Επίδομα γεννήσεως

Το πρώτο επίδομα που δίνεται χρονικά είναι το επίδομα γεννήσεως το οποίο πληρώνεται από το Ι.Κ.Α., στις γυναίκες εργαζόμενες στον ιδιωτικό τομέα που έχουν δουλέψει για 50 ημέρες κατά τη διάρκεια του προηγούμενου έτους πριν την γέννηση και διευκρινίζεται σαν ένα μέτρο προσωρινής κάλυψης των πρώτων αναγκών της εγκύου. Το επίδομα που καταβάλλεται είναι 626,32 €, 30 φορές περισσότερο δηλαδή

από το ημερομίσθιο ενός ανειδίκευτου εργάτη, ενώ σε περιπτώσεις που χρειάζεται καισαρική τομή ή κάποιας άλλης μορφής χειρουργική επέμβαση, ο ίδιος οργανισμός καλύπτει και τα έξοδα του νοσοκομείου. Το επίδομα γεννήσεως, γνωστό και ως βοήθημα τοκετού, δικαιούνται οι άμεσα ασφαλισμένες, οι συνταξιούχοι και οι γυναίκες των ασφαλισμένων και των συνταξιούχων και καταβάλλεται αντί μαιευτικής περίθαλψης 6 ημερών. (Ι.Κ.Α., 2003, σελ. 47 – 48)

Στις περιπτώσεις όπου μια γυναίκα γεννήσει περισσότερα από 1 παιδιά την ίδια στιγμή, δεν υπάρχει κάποιο ιδιαίτερο μέτρο που να της καλύπτει, με το Ι.Κ.Α. να θεωρεί το γεγονός ως ένα μοναδικό ιατρικό περιστατικό που δεν χρήζει διαφορετικής αντιμετώπισης. Παρόλα αυτά, υπάρχουν οργανισμοί όπως είναι κάποιες τράπεζες, το ταμείο των οποίων προσφέρει το επίδομα γεννήσεως κατά 50% αυξημένο ανά παιδί σε περίπτωση πολλαπλού τοκετού, ενώ επίδομα λαμβάνουν και οι εργαζόμενες στον δημόσιο τομέα.

Επίδομα μητρότητας

Κατά την διάρκεια της άδειας μητρότητας η ημερήσια αποζημίωση είναι ανάλογη του μισθού, χωρίς ωστόσο να ξεπερνιέται το όριο των 35.54 € την ημέρα. Όσον αφορά τις γυναίκες που είναι ανασφάλιστες ή εκείνες που δεν δικαιούνται επίδομα μητρότητας από την ασφάλεια τους εξαιτίας της εργασίας τους (π.χ. γυναίκες εργαζόμενες σε οικογενειακή επιχείρηση), μπορούν να διεκδικήσουν ένα ποσό της τάξεως των 440.21 €, 50% πριν και 50% μετά, από τα κεφάλαια του δημοσίου τομέα.

Οικογενειακά επιδόματα

Αφού το παιδί περάσει από τα πρώτα στάδια της ζωής του, εκείνα της βρεφικής ηλικίας, τα οποία καλύπτονται από τους οργανισμούς που αναφέραμε προηγουμένως, την επιδότηση της οικογένειας αναλαμβάνουν δύο αρκετά διαφορετικοί μεταξύ τους οργανισμοί του δημοσίου βίου, ο Οργανισμός Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού (Ο.Α.Ε.Δ.) και ο Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων (Ο.Γ.Α.), στους οποίους ο καθένας υπάγεται ανάλογα με το εξασκούμενο επάγγελμα του. Όσον αφορά τις εργαζόμενες γυναίκες στον δημόσιο τομέα, την επιδότηση αναλαμβάνει το Ταμείο του Δημοσίου. Τα οικογενειακά επιδόματα της Ελλάδας βρίσκονται συγκεντρωμένα στον πίνακα 6 του παραρτήματος.

Επιδόματα Ο.Α.Ε.Δ.

Για τον Ο.Α.Ε.Δ. η παροχή ασφάλισης στους δικαιούχους υπήρξε ένα πρωταρχικό ζήτημα διαχρονικής αξίας ενώ συνεχίζει να αποτελεί ένα από τα

σημαντικότερα πεδία δραστηριοτήτων του. Η λειτουργία του, βασίζεται σε έναν αναδιανεμητικό μηχανισμό των εισφορών εργαζομένων και εργοδοτών, προς τους εργαζόμενους εκείνους που αντιμετωπίζουν κάποια δυσκολία, με τη μορφή επιδότησης.

Οι εργαζόμενοι που δικαιούνται οικογενειακό επίδομα, οφείλουν να ανήκουν σε μία από τις παρακάτω κατηγορίες:

- να έχουν ασφάλεια τουλάχιστον 50 ημερών κατά τη διάρκεια του χρόνου για τον οποίο θα λάβουν το επίδομα.
- να λαμβάνουν επίδομα ανεργίας για τουλάχιστον 2 μήνες πριν καταθέσουν αίτηση
- η μητέρα να απουσιάζει από τη δουλειά της για 2 μήνες λόγω της άδειας μητρότητας
- τα παιδιά να είναι κάτω των 18 ετών (ή των 22 εάν σπουδάζουν)
- η οικογένεια να ζει και να εργάζεται στην Ελλάδα νόμιμα και μόνιμα ή σε άλλο κράτος της Ε.Ε.
- να μην έχει ληφθεί προηγουμένως από τον εργοδότη επίδομα μεγαλύτερο από αυτό που προβλέπει η σύμβαση.

Τα οικογενειακά επιδόματα λαμβάνονται συνολικά μία φορά το χρόνο, εξαρτώνται από τον αριθμό των παιδιών και είναι:

- 1 παιδί: 70,44 €
- 2 παιδιά: 211,32 €
- 3 παιδιά: 475,44 €
- 4 παιδιά: 577,56 €

Ακόμη παρέχεται σε ορισμένες περιπτώσεις (λ.χ. χηρεία, ύπαρξη ενός μόνο γονέα) και ένα επιπλέον χρηματικό πόσο της τάξεως των 44,02 € το χρόνο.

Επιδόματα Ο.Γ.Α.

Αν και ο πρωταρχικός σκοπός ίδρυσης του Ο.Γ.Α. ήταν η παροχή συντάξεων γήρατος – χηρείας στον αγροτικό πληθυσμό της χώρας, με τα χρόνια κατόρθωσε να εξελιχθεί και να αποτελέσει έναν ισχυρό πυρήνα ασφαλιστικής προστασίας με επέκταση και στον τομέα των οικογενειακών επιδομάτων.

Σε αντίθεση με τον Ο.Α.Ε.Δ. που δεν κάνει διακρίσεις στον αριθμό των ατόμων που απαρτίζουν μια οικογένεια, ο Ο.Γ.Α. από την πλευρά του παραχωρεί επιδόματα σε 2 μορφές. Η πρώτη απευθύνεται σε οικογένειες με 3 παιδιά όπου και

δίνεται στην μητέρα το χρηματικό ποσό των 131,15 €, μέχρι το παιδί να φτάσει στην ηλικία των 6 χρονών, αφού πρώτα διαπιστωθεί η Ελληνική ή άλλου κράτους υπηκοότητα και αποδειχθεί ότι η μητέρα και τα παιδιά ζουν νόμιμα στο Ελληνικό έδαφος. Ακόμη υπάρχει και η ρήτρα το όριο του οικογενειακού εισοδήματος να μην ξεπερνάει τα 23477,6 € ετησίως, ενώ εάν η μητέρα είναι απύσχα από τον οικογενειακό βίο, δικαιούχος γίνεται αυτόματα ο πατέρας.

Η δεύτερη μορφή επιδόματος από την άλλη, στοχεύει στην ενίσχυση της μητέρας ασφαλισμένης στον οργανισμό που έχει ή αναμένεται να αποκτήσει και τέταρτο παιδί, ανεξάρτητα οικογενειακής κατάστασης. Το ποσό το δικαιούται μέχρι τουλάχιστον ένα από τα παιδιά να ξεπεράσει την ηλικία των 23 χρόνων, ενώ εάν τα παιδιά προέρχονται από διαφορετικούς γάμους, θα πρέπει να έχει την επιμέλεια τους και να μην παίρνει διατροφή. Τέλος το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα επιβάλλεται να είναι μικρότερο των 29347,02 €.

Ακόμη παρέχονται επιδόματα σε παιδιά που δεν έχουν τους γονείς τους εν ζωή, ούτε και δικούς τους πόρους, ισόβια σύνταξη στη μητέρα που δεν χαρακτηρίζεται πολύτεκνη αλλά είχε ή έχει τέσσερα παιδιά, τα οποία έχουν συνυπάρξει και πολυτεχνικό επίδομα σε πατέρα με τέσσερα παιδιά από διαφορετικούς γάμους, αν έχει την αποκλειστική ευθύνη διατροφής και η μητέρα δεν επιδοτείται για τα ίδια παιδιά.

Και οι δύο μορφές επιδόματος που κατεγράφησαν είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με τον αριθμό των παιδιών. Αυτό συνεπάγεται ότι ακόμα και ασφαλισμένοι στον Ο.Γ.Α. με λιγότερα από τα προβλεπόμενα παιδιά δεν θα λάβουν κάποιο επίδομα δίχως να ληφθεί υπόψη η οικονομική τους κατάσταση. Μπορεί να λεχθεί λοιπόν ότι στόχος του Ο.Γ.Α. είναι η περίθαλψη και η βοήθεια προς την πολύτεκνη οικογένεια.

Επιδόματα Δημοσίου

Τα επιδόματα που δίνονται στις εργαζόμενες μητέρες του δημοσίου τομέα είναι ετήσια και εξαρτώνται από τον αριθμό των παιδιών και όχι από το οικογενειακό εισόδημα ή την οικογενειακή κατάσταση. Τα επιδόματα του δημοσίου δίνονται σε γυναίκες με παιδιά κάτω των 18 χρόνων ή κάτω των 24 εάν σπουδάζουν. Προϋπόθεση για τη λήψη του επιδόματος είναι η μητέρα να εργάζεται στον δημόσιο τομέα, ενώ αντίστοιχο επίδομα δεν αναφέρεται για τον πατέρα. Τα ετήσια επιδόματα του δημοσίου ξεκινούν να υφίστανται από τον πρώτο χρόνο ζωής του παιδιού και είναι τα εξής:

- 1 παιδί: 211,30 €
- 2 παιδιά: 211,30 €
- 3 παιδιά: 563,46 €
- 4 παιδιά: 880,41 €

Φορολογικές ελαφρύνσεις

Μια εναλλακτική και έμμεση βοήθεια στις Ελληνικές οικογένειες προσφέρεται μέσα από το φορολογικό σύστημα και με τις φορολογικές διευκολύνσεις, οι οποίες θεωρούνται ως ένα ακόμη οικογενειακό επίδομα. Η επιστροφή φόρου στο Ελληνικό κράτος εξαρτάται από τον αριθμό των παιδιών και είναι η εξής κάθε χρόνο:

- 1 παιδί 88,04 €
- 2 παιδιά 205,43 €
- 3 παιδιά 616,29 €
- 4 παιδιά 939,10 €

Επιδόματα κατοικίας

Στην Ελλάδα μέσω του οικονομικά αυτόνομου Οργανισμού Εργατικής Κατοικίας (Ο.Ε.Κ.) παρέχεται επίδομα στέγασης σε οικογένειες που το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα τους δεν ξεπερνά τα 8217,19 € ετησίως. Το επίδομα που δίνεται δεν είναι σταθερό, αλλά αντίθετα αυξάνεται ανάλογα με τον αριθμό των παιδιών.

Τα επιδόματα στέγασης χωρίζονται σε δύο κατηγορίες. Σε εκείνα που πληρώνονται στις οικογένειες για μίσθωμα και νοίκι και στα επιδόματα υποστήριξης του ενοικίου. Στην πρώτη περίπτωση που αφορά όσες οικογένειες αναζητούν στέγη το επίδομα δεν υπερβαίνει τα 234,78 € το μήνα, προσαυξημένο κατά 11,74 €, 26,41 €, 44,02 €, 61,61 € για κάθε ένα από τα 1,2,3,4 παιδιά της οικογένειας αντίστοιχα, ενώ στην δεύτερη που απευθύνεται σε όσες οικογένειες νοικιάζουν ήδη ένα σπίτι, ξεκινάει από 73,37 € και αυξάνεται ανάλογα.

Τα χρήματα που δίδονται για τον σκοπό αυτό προέρχονται από τις εισφορές τόσο των ίδιων των εργαζομένων στον φορέα (1% επί των αποδοχών τους) όσο και των εργοδοτών τους (0.75% επί των αποδοχών των εργαζομένων που απασχολούν).

3.4.2.3.1 ΚΟΣΤΟΣ

Το συνολικό κόστος των οικογενειακών επιδομάτων έχει αυξηθεί από το 1991 έως το 2000 στην Ελλάδα κατά 67 %, με τον αντίστοιχο Ευρωπαϊκό μέσο όρο αύξησης να βρίσκεται στο 36 % (Eurostat 2000). Η αύξηση αυτή οφείλεται στο ότι

νέες πολιτικές προστέθηκαν στις ήδη υπάρχουσες οικογενειακές πολιτικές στην Ελλάδα που απαιτούσαν μεγαλύτερο κόστος. Το 2003 η Ελλάδα παρείχε το 1.0 % του Α.Ε.Π. της για την ενίσχυση των οικογενειακών πολιτικών, από το οποίο το 51.8 % πήγαινε στα οικογενειακά επιδόματα (Eurostat 2003, σελ. 2). Το ποσοστό αυτό, παρόλο που τα τελευταία χρόνια έχει αυξηθεί, βλέπουμε ότι εξακολουθεί να είναι χαμηλό σε σχέση με το αντίστοιχο ποσοστό της Γαλλίας και της Γερμανίας, οι οποίες από το έτος 2003, σύμφωνα με τον πίνακα 10 του παραρτήματος έδιναν το 73.0 % και το 70.9 % του ποσοστού του συνόλου του κόστους στα οικογενειακά επιδόματα, ενώ τα ποσοστά του Α.Ε.Π. για το σύνολο των οικογενειακών πολιτικών ήταν 2.2 % στη Γερμανία και 2.0 % στην Γαλλία.

3.4.2.3.2. ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΑΝΑ ΧΩΡΑ / ΣΥΓΚΡΙΣΗ

Σημαντικό μέρος των οικογενειακών πολιτικών της Ελλάδας, Γαλλίας και Γερμανίας παίζουν τα επιδόματα υποστήριξης της οικογένειας ή αλλιώς οικογενειακά επιδόματα. Τα οικογενειακά επιδόματα ξεκινούν να δίνονται από τους πρώτους κιόλας μήνες της εγκυμοσύνης και ολοκληρώνουν τον κύκλο τους συνήθως με την ενηλικίωση του παιδιού.

Ο τρόπος υποστήριξης της οικογένειας διαφέρει από χώρα σε χώρα και είναι ενδεικτικός της οικονομικής της κατάστασης. Τα περισσότερα οικογενειακά επιδόματα που δίδονται και στις 3 χώρες που εξετάζουμε εξαρτώνται από τον αριθμό των παιδιών και την οικονομική κατάσταση της οικογένειας, τουλάχιστον όσον αφορά το ύψος τους, γιατί η μορφή της οικογένειας επηρεάζει όπως θα δούμε και την ύπαρξη τους.

Χρονικά τα πρώτα επιδόματα είναι το επίδομα μητρότητας και το επίδομα γεννήσεως σε μητέρες εργαζόμενες κατά την περίοδο της άδειας μητρότητας. Το επίδομα μητρότητας είναι κοινό και στις 3 χώρες, ενώ το επίδομα γεννήσεως δίνεται μόνο στη Γαλλία και την Ελλάδα. Τα οικογενειακά επιδόματα ακολουθώντας τη σειρά των γονικών παροχών συνεχίζονται με εκείνα που δίνονται κατά το διάστημα της γονικής απουσίας.

Το επίδομα γονικής απουσίας λοιπόν παρέχεται στη Γερμανία και στη Γαλλία, ενώ στην Ελλάδα όχι. Αυτό έχει να κάνει με το μεγαλύτερο διάστημα ισχύος της γονικής απουσίας στη Γαλλία και τη Γερμανία, αλλά και γιατί στην Ελλάδα το μέτρο αυτό σχετικά πρόσφατα ξεκίνησε να εφαρμόζεται και η συμμετοχή από τους γονείς δεν είναι μεγάλη ακόμα. Επίσης στην Ελλάδα η γονική απουσία μπορεί να μην

λαμβάνει και την απαιτούμενη προσοχή από τους ίδιους τους αρμόδιους φορείς, οι οποίοι με τις ενέργειες του είναι αλήθεια πως δεν το αφήνουν να εκπληρώσει τους σκοπούς του.

Επόμενος σταθμός είναι τα επιδόματα οικογενειακής υποστήριξης σε οικογένειες με παιδιά. Στα επιδόματα οικογενειακής υποστήριξης η Γαλλία μπορούμε να πούμε ότι έχει τον κυρίαρχο λόγο, αφού με την ταξινόμηση των επιδομάτων ανά περίπτωση που εφαρμόζει, εξασφαλίζει καλύτερη αντιμετώπιση του ζητήματος. Για τα οικογενειακά επιδόματα της Γερμανίας, αυτό που οφείλουμε να επισημάνουμε είναι το ότι χρηματοδοτείται η οικογένεια μόνο για τα παιδιά που έχει χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η οικονομική της κατάσταση και η μορφή. Περισσότερο δηλαδή τα οικογενειακά επιδόματα είναι παιδικά επιδόματα, το οποία μολαταύτα κρίνονται ως αρκετά ικανοποιητικά.

Στη Ελλάδα τέλος, η ύπαρξη ενός οργανισμού που να χρηματοδοτεί τις ανάγκες της οικογένειας δεν υπάρχει, όπως στις άλλες δύο χώρες. Έτσι οικονομικά αυτόνομοι οργανισμοί όπως είναι ο Ο.Α.Ε.Δ. και ο Ο.Γ.Α. αναλαμβάνουν αυτό το ρόλο, δίνοντας έμφαση στο μέγεθος της οικογένειας και όχι στην οικονομική της κατάσταση. Γενικά δεν φαίνεται και στις 3 χώρες η οικονομική κατάσταση να παίζει και πολύ σημαντικό ρόλο στη λήψη των επιδομάτων σε αντίθεση με τον αριθμό των παιδιών. Η οικονομική κατάσταση λαμβάνεται υπόψη μόνο από το φορολογικό σύστημα, το οποίο ενισχύει τις φτωχές και πολύτεκνες οικογένειες μέσω της ετήσιας επιστροφής φόρου ή της φορολογικής απαλλαγής.

Οι ανάγκες στέγασης της οικογένειας είναι ένα ζήτημα που δεν αφήνει αδιάφορη καμία από τις 3 χώρες, οι οποίες παρέχουν για αυτό το σκοπό σχετικό επίδομα, ενώ το κόστος σπουδών καλύπτεται μέσω ενός επιπλέον οικογενειακού επιδόματος τουλάχιστον στη Γερμανία και τη Γαλλία, καθώς στην Ελλάδα το επίδομα αυτό αποτελεί παράταση του χρονικού ορίου των επιδομάτων του Ο.Α.Ε.Δ. και συνεπώς το κράτος δεν προχωράει στη δημιουργία νέου. Πάντως τα επιδόματα του Ο.Α.Ε.Δ. σε αυτή την περίπτωση είναι ιδιαίτερα ικανοποιητικά και μπορούν να βοηθήσουν πολύ τις υπάρχουσες οικογένειες.

Αυτό που παρατηρούμε εξετάζοντας τα οικογενειακά επιδόματα των 3 χωρών είναι ότι η Γαλλία προτιμάει περισσότερο την εξειδίκευση καθώς προχωράει στην μεμονωμένη αντιμετώπιση των διαφόρων οικογενειακών καταστάσεων σε αντίθεση με την Ελλάδα και τη Γερμανία, όπου οι εκφάνσεις της οικογενειακής ζωής διαφοροποιούν τα ήδη υπάρχοντα επιδόματα και δεν ανοίγουν δρόμο στη δημιουργία

νέων. Έτσι στη Γαλλία υπάρχει για παράδειγμα ξεχωριστό επίδομα για την μονογονεϊκή οικογένεια τη στιγμή που οι δύο άλλες χώρες διαφοροποιούν το ύψος των οικογενειακών επιδομάτων τους. Ακόμη η Γαλλία είναι η μόνη χώρα που παρέχει ειδικό επίδομα σε γονείς που προτιμούν να φροντίζουν τα παιδιά τους στο σπίτι ώστε να προχωρήσουν στην πρόσληψη οικιακής βοηθού για αυτό το σκοπό. Βέβαια στην Ελλάδα και τη Γερμανία οι στενοί οικογενειακοί θεσμοί παίζουν τον κύριο λόγο στην ανατροφή και το μέγαλωμα του παιδιού μέχρι να φτάσει σε σχολική ηλικία, οπότε το κράτος μάλλον ορμώμενο από αυτό δεν προχωράει ούτε στη λήψη ανάλογου μέτρου ούτε ανάλογου επιδόματος. Πάντως το κόστος παιδικής φροντίδας καλύπτεται και εκεί από το κράτος, εφόσον οι γονείς εντάξουν τα παιδιά τους σε πρόγραμμα δημόσιας φροντίδας.

Ο κύριος λόγος για τον οποίο η Ελλάδα βρίσκεται σήμερα 3^η μεταξύ των χωρών που εξετάζονται, έχει να κάνει με το ότι τα οικογενειακά επιδόματα στην Ελλάδα, δίνονται εκτός από το κράτος και από οικονομικά αυτόνομους οργανισμούς όπως είναι ο Ο.Α.Ε.Δ., τα οποία δεν προσμετρούνται στο Α.Ε.Π. Ακόμη, όπως έχουμε πει σε προηγούμενο κεφάλαιο, το κατά κεφαλήν εισόδημα των χωρών της Κεντρικής και της Βορείου Ευρώπης είναι υψηλότερο από το αντίστοιχο της Ελλάδας και μπορούν με μεγαλύτερη άνεση να διαθέσουν ένα μεγάλο μέρος του Α.Ε.Π. τους για το κοινωνικό κράτος.

Τα Ελληνικά οικογενειακά επιδόματα είναι σύμφωνα και με την Eurostat από τα πιο χαμηλά επιδόματα στην Ευρώπη (Eurostat 1998). Κοιτάζοντας τον πίνακα 5 του παραρτήματος, δεν θα ήταν υπερβολή να πούμε ότι τα μέγιστα χρηματικά επιδόματα της Ελλάδας βρίσκονται πιο κάτω ακόμη και από τα ελάχιστα των άλλων χωρών και πιο συγκεκριμένα από εκείνα της Γαλλίας και της Γερμανίας που εξετάζουμε. Ακόμη χώρες όπως είναι η Πορτογαλία και η Ιταλία που ανήκουν στον μεσογειακό χώρο και κατά κάποιο τρόπο έχουν σχεδόν πανόμοιο κατά κεφαλήν εισόδημα, δίνουν πιο υψηλά από την Ελλάδα ετήσια οικογενειακά επιδόματα. (Εφημερίδα Καθημερινή 24/10/2004, σελ. 28).

Σε αυτό το γεγονός μπορεί και να συμβάλλει και η πολυδιάσπαση των φορέων που παρέχουν τα οικογενειακά επιδόματα (Ο.Α.Ε.Δ., Ο.Γ.Α.), καθώς επίσης και η πλήρης απουσία ενός ενιαίου φορέα συγκροτημένου για αυτό ακριβώς τον σκοπό.

Στα ίδια χαμηλά επίπεδα, κυμαίνονται και οι ετήσιες φορολογικές διευκολύνσεις, αλλά και τα επιδόματα στέγασης, αφού πολύ λίγο μπορούν να

βοηθήσουν οικονομικά τις οικογένειες, δεδομένου ότι και τα εισοδήματα στην Ελλάδα είναι αρκετά χαμηλά. (Kohler P., Billari F., Ortega A., 2002, σελ. 9-11).

4. ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ – ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

Για να μπορέσουν οι οικογενειακές πολιτικές στην Ελλάδα να εξελιχθούν ώστε η αντιμετώπιση των χαμηλών δεικτών γεννητικότητας να είναι όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματική, χρειάζεται μια αναπροσαρμογή επιτυχημένων παραδειγμάτων από το εξωτερικό στην Ελληνική πραγματικότητα.

Πρώτα απ' όλα σε επίπεδο γονικών παροχών καλό θα ήταν να προστεθούν μέτρα που δεν απευθύνονται μόνο στην μητέρα αλλά και στον πατέρα. Τέτοια μέτρα μπορεί να είναι μία άδεια πατρότητας ή έστω η συμμετοχή σε ήδη υπάρχουσες άδειες όπως είναι η γονική απουσία. Με αυτό τον τρόπο και οι δύο γονείς μαζί θα έχουν περισσότερο χρόνο για να αφιερώσουν στα παιδιά τους, κάτι που συνεπάγεται και καλύτερη φροντίδα, αλλά και ο πατέρας θα νιώσει ότι έχει μεγαλύτερη συμμετοχή στο μέγαλωμα των παιδιών.

Αναφερόμενοι στη γονική απουσία, το μικρό χρονικό διάστημα διάρκειας της, σε συνδυασμό με τη μη επιδότηση κάθε άλλο παρά βοηθάει στον ρόλο της εργαζόμενης μητέρας. Το μέτρο αυτό μπορεί να επεκταθεί ακολουθώντας όπως συμβαίνει στις άλλες χώρες την άδεια μητρότητας. Η άδεια θηλασμού θεωρητικά δεν θα πάψει να υφίσταται, αλλά θα ενσωματωθεί αντίθετα σε μια διευρυμένη γονική απουσία. Αυτό πρέπει να γίνει γιατί από τη μία η άδεια θηλασμού δεν προσφέρει τίποτα στην εργαζόμενη μητέρα πέραν μιας ελάχιστης μείωσης του εργάσιμου χρόνου της και από την άλλη επιβαρύνει αρκετά τον κρατικό προϋπολογισμό, με συνέπεια η γονική απουσία να επισκιάζεται και να μην λαμβάνει την αντιμετώπιση που πρέπει.

Ωστόσο η γονική απουσία οφείλει να παρέχει και τα πλεονεκτήματα της άδειας θηλασμού, να επιδοτείται και η συμμετοχή των δύο γονέων να θεωρείται δεδομένη. Χωρίς τα παραπάνω στοιχεία όλη αυτή η προσπάθεια μπορεί να καταλήξει ως αποτυχημένη, αφού ας μην ξεχνάμε ότι γονική απουσία υφίσταται ήδη από το 1999 στην Ελλάδα, μόνο που ελάχιστοι είναι οι γονείς που την χρησιμοποιούν. Η γονική απουσία λοιπόν είναι το μόνο που πρέπει να προσεχθεί όσον αφορά τις γονικές παροχές, καθώς μέτρα όπως η άδεια μητρότητας ή η άδεια ασθενείας δεν μπορούν να αλλάξουν και πολύ εκτός ίσως αν προστεθούν κάποιες επιπλέον ημέρες σε αυτές αφού δεν πρέπει να υπερβαίνουμε τα οικονομικά πλαίσια στα οποία κινούμαστε.

Σε αντίθεση με τις γονικές παροχές, εκείνο που ακόμη βρίσκεται σε εμβρυακή μορφή στην Ελλάδα είναι οι υπηρεσίες παιδικής φροντίδας. Στον τομέα αυτό λοιπόν, πρέπει να γίνει και η μεγαλύτερη επένδυση. Η επένδυση αυτή εκτός από τη δημιουργία περισσότερων χώρων φιλοξενίας παιδιών μπορεί να περιλαμβάνει και νέες υπηρεσίες παιδικής φροντίδας. Οι υπηρεσίες που αναφέρουμε, έχουν να κάνουν με την επέκταση του ωραρίου λειτουργίας και την προσαρμογή στο ωράριο των γονέων και με την παροχή στους γονείς της δυνατότητας της κατ' οίκον φροντίδας.

Πιο συγκεκριμένα σύμφωνα με μια πρόσφατη έρευνα του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών (Ε.Κ.Κ.Ε.) που έγινε για λογαριασμό του υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας με τίτλο «Εφαρμογή μιας συνολικής δημογραφικής πολιτικής για την αντιμετώπιση της υπογεννητικότητας», η Ελλάδα αυτή τη στιγμή έχει ανάγκη από 3.962 νέους βρεφονηπιακούς σταθμούς προκειμένου να καλυφθούν οι ανάγκες των παιδιών ηλικίας 1 – 4 χρόνων, 210 νέα νηπιαγωγεία (από τα οποία τα 70 μόνο στην Αττική) και 395 δημοτικά σχολεία (86 για την Αττική). Το κόστος κατασκευής των παραπάνω είναι 580 εκατομμύρια ευρώ για τους βρεφονηπιακούς σταθμούς (78 εκατομμύρια για τα νηπιαγωγεία και 290,7 για τα δημοτικά). Προκειμένου τώρα ο θεσμός των ολοήμερων σχολείων να περιλαμβάνει όλα τα δημοτικά και νηπιαγωγεία της χώρας, χρειάζεται μια επιπλέον δαπάνη της τάξεως των 48,93 εκατομμυρίων ευρώ ανά έτος, αφού αυτή τη στιγμή 2.297 δημοτικά και 3.529 νηπιαγωγεία λειτουργούν με το σύνηθες για τα σχολεία ωράριο.

Η κατ' οίκον φροντίδα στην Ελλάδα έχει καταλήξει να εννοεί την φροντίδα των παιδιών από τους προγόνους τους ή από την ίδια την οικογένεια, χωρίς το κράτος να χρηματοδοτεί κάτι τέτοιο, παραμένοντας ουσιαστικά αμέτοχο. Μια αποτελεσματική παρέμβαση εδώ θα ήταν η ενσωμάτωση προγράμματος πρόσληψης οικιακής βοηθού με τη χορηγία του κράτους, που θα παρέχει τις υπηρεσίες της κατ' οίκον. Είναι κάτι το οποίο εφαρμόζεται εδώ και πολλά χρόνια στο εξωτερικό, ενώ στην Ελλάδα ακόμη είναι άγνωστο. Οι γονείς τότε θα έχουν τη δυνατότητα να συνεχίσουν απερίσπαστοι να εργασιακά τους καθήκοντα και το κράτος θα αποκτήσει ένα επιπλέον όπλο για την καταπολέμηση της γυναικείας ανεργίας, αφού με την πολύτιμη συνδρομή του, αρκετές άνεργες γυναίκες θα μπορούν να απασχοληθούν στον κλάδο της οικιακής βοηθού.

Τα παιδιά που σήμερα είναι ακάλυπτα στην Ελλάδα, δηλαδή δεν είναι ενταγμένα σε κάποιο δημόσιο πρόγραμμα παιδικής φροντίδας ή δεν έχουν κάποιον μέσα από την οικογένεια να τα φροντίσει, υπολογίζονται 357.827 ηλικίας 1 – 4

χρόνων. Ο θεσμός της οικιακής βοηθού ή αλλιώς των βοηθών μητέρων μπορεί να καλύψει μεγάλο μέρος αυτών, αλλά και να μειώσει το κόστος των υπολοίπων υπηρεσιών. Αν υποθέσουμε ότι μια γυναίκα μπορεί να φυλάξει 5 παιδιά, τότε χρειάζονται 35.783 γυναίκες για το 50% του αριθμού των παιδιών που αναφέραμε, με το ετήσιο κόστος να ανέρχεται στα 183,78 εκατομμύρια ευρώ το χρόνο.¹

Στα οικογενειακά επιδόματα τώρα, η Ελλάδα πάσχει από την έλλειψη ενός επιδόματος το οποίο να απευθύνεται στην οικογένεια αυτή καθαυτή όπως είναι το βασικό οικογενειακό επίδομα της Γαλλίας. Ακόμη στην Ελλάδα δεν υπάρχει κάποιος κρατικός οργανισμός που να χρηματοδοτεί και να προσφέρει τα οικογενειακά επιδόματα, ενώ απουσιάζει πλήρως η κατηγοριοποίηση των οικογενειακών επιδομάτων ανά περίπτωση, κάτι που θα βοηθούσε το κράτος να επέμβει στα προβλήματα της οικογένειας ανάλογα με την κατάσταση που αυτή βρίσκεται.

Συνεπώς είναι σημαντικό να επενδύσουμε πάνω σε όλα αυτά, αρχίζοντας με την κατηγοριοποίηση των αναγκών μιας οικογένειας ανάλογα με τον αριθμό των μελών και τη μορφή της. Είναι πολύ δύσκολο και μάλλον άτοπο μια μονογονεϊκή οικογένεια και μια πολύτεκνη να λαμβάνουν το ίδιο ονομαστικό επίδομα του Ο.Α.Ε.Δ. ανεξάρτητα του ότι το ύψος του διαφέρει. Αν υπήρχαν ξεχωριστά επιδόματα η αντιμετώπιση μεγαλύτερων περιστατικών με επιτυχία θα ήταν δεδομένη. Τα επιδόματα που αναφέραμε πρέπει να εστιαστούν στις ανάγκες μόρφωσης των παιδιών, στις ανάγκες στέγασης της οικογένειας και στην κάλυψη μέρους του κόστους των παιδιών. Με αυτό τον τρόπο τα προβλήματα κατά τη διανομή των επιδομάτων όπως είναι η δυσανεμία κάποιων οικογενειών που νιώθουν αδικημένες (άσχετα αν αυτό δεν υφίσταται), μπορούν να εκλείψουν.

Η ύπαρξη νέων επιδομάτων τώρα που να ενισχύουν και να συμπληρώνουν με τη σειρά τους τις άλλες οικογενειακές πολιτικές όπως είναι ένα επίδομα ασθενείας κατά την άδεια ασθενείας ή ένα επίδομα γονικής απουσίας κατά τη διάρκεια ισχύος αυτής χρειάζεται να προστεθούν, κάτι που άλλωστε συμβαίνει στις άλλες χώρες εδώ και πολλά χρόνια. Τέλος μέσω της επιδότησης των οικογενειών μπορεί να αναπτυχθεί και η κατ' οίκον παιδική φροντίδα που είπαμε και προηγουμένως είτε από τους ίδιους τους γονείς και εάν αυτό δεν είναι εφικτό, τότε μέσω της πρόσληψης ενός 3^{ου} ατόμου.

Σύμφωνα με τα όσα ειπώθηκαν, εκείνο που προτείνεται είναι μια συσχέτιση των οικογενειακών πολιτικών μεταξύ τους και στα τρία επίπεδα που περιγράφουμε,

¹ Συμεωνίδου Χ. (2004) «Εφαρμογή μιας συνολικής δημογραφικής πολιτικής για την αντιμετώπιση της υπογεννητικότητας» Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών

με σκοπό την πληρέστερη κάλυψη του ζητήματος. Η ενίσχυση των γονικών παροχών με την προσθήκη νέων δεν θα οδηγούσε πουθενά εάν δεν υπήρχαν και τα κατάλληλα επιδόματα να τις στηρίζουν για παράδειγμα. Όλα τα παραπάνω μέτρα που προτάθηκαν εάν εφαρμοστούν σωστά, ενδέχεται να συμβάλλουν πολύ στην αντιμετώπιση των χαμηλών δεικτών γεννητικότητας.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από την πτυχιακή μελέτη που μόλις εκπονήθηκε, έχουν εξαχθεί ορισμένα πολύ σημαντικά συμπεράσματα, τα οποία βρίσκονται συγκεντρωμένα στις γραμμές που ακολουθούν.

Πρώτα από όλα εκείνο που παρατηρείται είναι ότι ο αριθμός των γεννήσεων και στις 3 χώρες έχει μειωθεί σημαντικά σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια. Το όριο των 2.1 γεννήσεων που αποτελεί και το όριο αναπλήρωσης των γενεών, με τα σημερινά δεδομένα είναι πολύ δύσκολο πλέον να καλυφθεί, παρόλο που οι δείκτες γονιμότητας και των 3 χωρών παρουσιάζουν εμφανή βελτίωση σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια.

Το γεγονός αυτό είχε ως αποτέλεσμα, οι κυβερνήσεις των χωρών να ενδιαφερθούν περισσότερο για την ενίσχυση των οικογενειακών τους πολιτικών, προκειμένου να δοθούν τα απαραίτητα κίνητρα ούτως ώστε ο αριθμός των γεννήσεων να μην μειωθεί ακόμη περισσότερο. Η καταγραφή και αξιολόγηση των οικογενειακών πολιτικών που αποτέλεσε το κύριο μέρος της μελέτης μας, βοήθησε να καταλάβουμε πως ο τρόπος εφαρμογής των οικογενειακών πολιτικών εξαρτάται από το πώς είναι οργανωμένη η κάθε χώρα σε κοινωνικό, πολιτικό και οικονομικό επίπεδο. Έτσι βλέπουμε ότι η Γαλλία που έχει μεγάλο ποσοστό μονογονεϊκών οικογενειών και εργαζόμενων γυναικών παρέχει περισσότερους χώρους φιλοξενίας για τα παιδιά, ενώ η Γερμανία στην οποία το ανδροκρατούμενο μοντέλο ακόμα κυριαρχεί, τα οικογενειακά επιδόματα είναι από τα υψηλότερα στην Ευρώπη.

Η Ελλάδα από την άλλη παρουσιάζει ελλείψεις στους χώρους παιδικής φροντίδας, ενώ και τα οικογενειακά επιδόματα είναι αρκετά χαμηλά. Αυτό έχει να κάνει με το ότι η Ελλάδα δεν έχει την οικονομική δυνατότητα των άλλων χωρών ώστε να παρέχει υπηρεσίες ιδίου επιπέδου με τις άλλες χώρες, αλλά και επειδή στη χώρα οι οικογενειακές πολιτικές ξεκίνησαν να εφαρμόζονται αρκετά χρόνια αργότερα από τις περισσότερες χώρες.

Παρόλα αυτά στην Ελλάδα υπάρχουν δυνατότητες ώστε οι οικογενειακές πολιτικές να προχωρήσουν αρκετά βήματα παραπέρα, καθώς πολλά από όσα εφαρμόζονται εδώ και πολλά χρόνια σε Γαλλία και Γερμανία, μπορούν πολύ εύκολα να εφαρμοστούν και στην Ελλάδα, αρκεί βεβαίως να γίνουν οι απαραίτητες

προσαρμογές προκειμένου η προσαρμογή στην Ελληνική πραγματικότητα να είναι όσο το δυνατόν πιο ομαλή.

Όσον αφορά τέλος τα χρήματα που δαπανούνται από το κράτος για τις οικογενειακές πολιτικές, είναι και αυτά συνώνυμα της οικονομικής κατάστασης της κάθε χώρας. Έτσι η Γαλλία και η Γερμανία που έχουν κατά κεφαλήν εισοδήματα υψηλότερα από τα αντίστοιχα των μεσογειακών χωρών στις οποίες ανήκει και η Ελλάδα δίνουν περισσότερα χρήματα για το κράτος πρόνοιας τους και κατά συνέπεια για τις οικογενειακές πολιτικές τους. Αυτό οδηγεί σταδιακά τις χώρες αυτές στο να εμφανίζουν αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση στους στόχους τους οποίους θέτουν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Algan Y., Cahuc P. (2003) “*Job protection and family policies: the macho hypothesis*” Εύρεση στις 12 Ιουλίου 2004 στον δικτυακό τόπο <http://cep.lse.ac.uk/seminarpapers/24-10-03-CAH.pdf>
2. Billari C. F., Kohler H – P. (2002) “*Patterns of low and lowest – low fertility in Europe*”. Εύρεση στις 17 Ιουνίου 2004 στον δικτυακό τόπο <http://paa2004.princeton.edu/download.asp?submissionId=41843>
3. Boca D. D. (2003) “*Why are fertility and participation rates are so low in Italy and Southern Europe?*” University of Turin and Child, Paper prepared for presentation at the Italian academy at Columbia university. The Italian Academy, U.S.A.
4. Buttner T., Lutz W. (1990) “*Estimating fertility responses to policy measures in the German democratic republic*”, Population and development review, volume 16. The National Academies Press: <http://www.nap.edu/openbook/0309069904/html/110.html>
5. Corman D. “*Family policies, working life and the third child in two low fertility populations: A comparative study of contemporary France and Sweden*”, Demography unit, Stockholm University, SE – 10691, Stockholm, Sweden
6. Daugherty G. H., Kammeyer C.W.(1995) “*An introduction to population*”, Guilford publication, New York
7. Embassy of France in Zambia and Malawi (2001) “*Facts on France*”
8. Engelhardt H., Trappe H., Dronkers J. (2002) “*Differences in family policy and the Intergenerational Transmission of Divorce: A comparison between the former East and West Germany*”, Demographic research, volume 6, article 11. Εύρεση στον δικτυακό τόπο www.demographic-research.org
9. European Commision (2002) “*Family Benefits and Family policies in Europe*”, Employment and social affairs, social security and social integration, European commission directorate general for employment and social affairs Unit E.2. Εύρεση στον δικτυακό τόπο http://europa.eu.int/comm/employment_social/missoc/2002/intro_en.pdf
10. Eurostat (1998) “*Social portrait of Europe: Households and families, changing living arrangements*”, pp.51 – 71, Belgium

11. Eurostat (2003) "*Social protection: Cash family benefits in Europe*", Eurostat statistics in focus, population and social conditions No.19/2003, Eurostat press office, Luxembourg
12. European Council (1994) "*Recent demographic tendencies in Europe*", European Council, pp.3 – 5, Strasbourg
13. Fagnani J.(1996), "*Family policies and working mothers: A comparison of France and West Germany*" in Women of the European Union: the politics of work and daily life, London – New York: Routledge σελ.
14. Fix B., (1998) "*Division of labour in the field of child care in Austria and Germany*", the institutionalization of family welfare, Arbeitsberelch I/Nr.24, Mannheim
15. Hank K., Kreyenfeld M. (2001) "*Childcare and fertility in Western Germany*", Max Planck Institute for Demographic Research, Working paper WP 2001-019, Rostock, Germany
16. Henneck R. (2003) "*Family policy in the U.S., Japan, Germany, Italy and France: Parental leave, child benefits, family allowances, child care, marriage/cohabitation and divorce*", a briefing paper prepared for the council on contemporary families. Εύρεση στον δικτυακό τόπο: <http://www.contemporaryfamilies.org/Int%27I%20Family%20Policy.htm>
17. Kammerman B.S. (2003) "*Welfare States, family policies and early childhood education, care and family support: options for the central and eastern European (CEE) and common wealth of independent states (US) countries*", Council of Europe and Unesco, Budapest, Hungary
18. Kammerman B.,S., Neuman M., Waldfoge J., Brooks G. J. (2003) "*Social policies, family types and child outcomes in selected OECD countries*", OECD Social, Employment and Migration working papers No.6
19. Kohler H. P., Billari C.F., Ortega J.A. (2002) "*The emergence of lowest – low fertility in Europe during the 1990s*" Εύρεση στις 29 Μαΐου 2004 στον δικτυακό τόπο <http://www.demog.berkeley.edu/~kohler/ftp/llf.pdf>
20. Konietzka D., Kreyenfeld M. (2001) "*Non – Marital Births in East Germany after Unification*" MPIDR working paper WP 2001 – 027. Εύρεση στον δικτυακό τόπο <http://www.demogr.mpg.de>

21. Laroque G., Salanie B. (2003) « *Fertility and financial incentives in France* », Center for economic policy center: <http://www.cepr.org/pubs/new-dps/dplist.asp?dpno=4064>
22. Le Goff J. J. (2002) “ *Cohabiting unions in France and W. Germany: Transitions to first birth and first marriage*” MPIDR working paper WP 2002 – 025. Εύρεση στον δικτυακό τόπο www.demogr.mpg.de
23. Letablier M. T., “ *Fertility and Family policies in France*”, journal of population and social security (population), supplement to volume 1. Εύρεση στις 20 Ιουνίου 2004 στον δικτυακό τόπο: <http://www.ier.hit-u.ac.jp/pie/Japanese/discussionpaper/dp2003/dp160/text.pdf>
24. Lewin N. E., Stier H., Brahn M., Langfeldt B. “ *Family policy and public attitudes in Germany and Israel*” European sociological review, vol.16, No.4, pp.385 – 401
25. Mamolo M, Billari C.F. (2003) “ *Fertility in Europe in 1960 – 1999: testing the convergence hypothesis*”, Paper prepared for presentation at the second annual meeting of the European economics and finance society (E.E.F.S.) on European integration: real and financial aspects, Bologna, Italy
26. Monk J., Garcia – Ramon M.D. (1996) “ *Women of the European Union: the politics of work and daily life*”, Routledge, London and New York
27. Morgan J.K. (2003) “ *The politics of mother’s employment: France in comparative perspective*” World politics 55, pp.259 – 289. Εύρεση στον δικτυακό τόπο: <http://www.cas.northwestern.edu/cics/world%20politics%20article.pdf>
28. Neyer G. (2003) « *Family policies and low fertility in western Europe* », July 2003, Max Planck Institute for demographic research working paper WP 2003 – 021. Εύρεση στον δικτυακό τόπο www.demogr.mpg.de
29. Ostner I., Reil M., Turba H. “ *Family policies in Germany*” Third report for the project, welfare policies and employment in the context of family change. Drafted for the meeting 8 – 9 October in Utrecht, Netherlands
30. Papadopoulos T.N. (1996) “ *Family, state and social policies for children in Greece*”. Article in Brannen J., and O’Brien M. (eds.) «Children and families: Research and Policy», Falmer Press, London pp.171 – 178
31. Rodriguez R.A. (2002) “ *The European Union: Economy, Society and polity*” Oxford University Press, New York pp.65 – 88

32. Rostow W.W. (1998) *“The Great population spike and after: reflections on the 21st century”*, Oxford University Press, New York
33. Sleebos E.J. (2003) *“Low fertility rates in OECD countries: facts and policy responses”* OECD social, employment and migration working papers No.15, France. Εύρεση στο: <http://www.oecd.org/dataoecd/13/38/16587241.pdf>
34. Βουτυρά Σ. (1981), *«Η γυναίκα στη μισθωτή εργασία: για μία σύγχρονη κοινωνική πολιτική στο πρόβλημα της εργαζόμενης Ελληνίδας»*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1981
35. Γενική Γραμματεία Ισότητας (1995) *«Η κατάσταση των γυναικών στην Ελλάδα κατά τη δεκαετία 1984 – 1995»*, Εθνική έκθεση της Ελλάδας για το 4^ο παγκόσμιο συνέδριο του Ο.Η.Ε. για τις γυναίκες, Πεκίνο 1995. Εύρεση στις 15 Ιουλίου 2004 στον δικτυακό τόπο: <http://www.kethi.gr/greek/ethniki/legislative.htm>
36. Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων (2003) *«Οδηγός του ασφαλισμένου»*, Αθήνα, κεφάλαιο 2, σελ. 47-48
37. Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (1989) *«Κοινωνική πρόνοια»* Αθήνα 1989, σελ.147 – 148
38. Κυριαζή Ν.(1992) *«Αναπαραγωγή του πληθυσμού: θεωρητικές προσεγγίσεις και εμπειρικές έρευνες»*, Εκδόσεις Guttenberg, Αθήνα
39. Μπεναραγιάς Α. (1975) *«Η πρώτη σταδιοδρομία του Ελληνικού προλεταριάτου»*, Ολκός
40. Πάτρας Λ. (1974) *« Κοινωνική Πολιτική: Εισαγωγή»*, Έκδοση ΄Β, Αφοί Σάκκουλα
41. Συμεωνίδου Χ. (2004) *«Εφαρμογή μιας συνολικής δημογραφικής πολιτικής για την αντιμετώπιση της υπογεννητικότητας»* Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών
42. Τσαουσή Δ.Γ. (1997) *«Κοινωνική Δημογραφία»*, Εκδόσεις Guttenberg, Αθήνα
43. Φιακιολάς Ρ.(1978) *« Ο εργατικός συνδικαλισμός στην Ελλάδα»*, Παπαζήσης

INTERNET SITES

1. family policies, Facts on France. Εύρεση στον δικτυακό τόπο:
http://www.bath.ac.uk/~hsstp/TP-Publications/TP_Family_Policy_Greece_1996.pdf
2. National reports: Social cohesion and quality of life in Greece “Conference of European Ministers responsible for family affairs, XXVI session”. Εύρεση στον δικτυακό τόπο: <http://www.social.coe.int/en/cohesion/fampol/stockholm/greece.htm>
3. Family Benefits and Family Policies in Europe. Εύρεση στον δικτυακό τόπο
http://europa.eu.int/comm/employment_social/missoc/2002/intro_en.pdf
4. Women, Family and Policies. Εύρεση στον δικτυακό τόπο:
<http://www.unicef-icdc.org/publications/pdf/monee6/chap-3.pdf>
5. Οργανισμός Ανεύρεσης Εργατικού Δυναμικού (Ο.Α.Ε.Δ.) Εύρεση στον δικτυακό τόπο www.oaed.gr
6. Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων (Ο.Γ.Α.). Εύρεση στον δικτυακό τόπο www.ggka.gr/sy_oga.htm
7. Οργανισμός Εργατικής Κατοικίας (Ο.Ε.Κ.). Εύρεση στον δικτυακό τόπο www.oek.gr
8. “Posttransition fertility”, The national academies press, pp.98-99. Εύρεση στον δικτυακό τόπο <http://books.nap.edu/books/0309069904/html/83.html>
9. The Clearinghouse on International Developments in Child, Youth and Family Policies at Columbia University: France
Εύρεση στις 09 Ιουνίου 2004 στον δικτυακό τόπο:
<http://www.childpolicyintl.org/countries/france.html>
10. The Clearinghouse on International Developments in Child, Youth and Family Policies at Columbia University: Greece
Εύρεση στις 09 Ιουνίου 2004 στον δικτυακό τόπο:
<http://www.childpolicyintl.org/countries/Greece.html>
11. The Clearinghouse on International Developments in Child, Youth and Family Policies at Columbia University.
Εύρεση στις 09 Ιουνίου 2004 στον δικτυακό τόπο:
<http://www.childpolicyintl.org/countries/germany.html>

12. Europa: Η δικτυακή πύλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εύρεση των παρακάτω links μέσω του δικτυακού τόπου: <http://europa.eu.int>

- http://europa.eu.int/comm/employment_social/missoc/2002/greece_en.pdf
- http://europa.eu.int/comm/employment_social/missoc/2002/france_en.pdf
- http://europa.eu.int/comm/employment_social/missoc/2002/germany_en.pdf

13. Conference of European Ministers responsible for family affairs, XXVI session. Εύρεση στις 12 Αυγούστου 2004 στον δικτυακό τόπο:
<http://www.social.coe.int/en/cohesion/fampol/stockholm/communiq.htm>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

**ΠΙΝΑΚΑΣ 1: Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΟΛΙΚΟΥ ΔΕΙΚΤΗ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑΣ ΤΗΝ
ΠΕΡΙΟΔΟ 1960 – 2000**

<i>ΕΤΟΣ</i>	<i>ΕΛΛΑΔΑ</i>	<i>ΓΑΛΛΙΑ</i>	<i>ΓΕΡΜΑΝΙΑ</i>
<i>1960</i>	2.21	2.73	2.37
<i>1965</i>	2.24	2.84	2.50
<i>1970</i>	2.40	2.47	2.03
<i>1975</i>	2.32	1.93	1.48
<i>1980</i>	2.23	1.95	1.56
<i>1985</i>	1.67	1.81	1.37
<i>1990</i>	1.39	1.78	1.45
<i>1995</i>	1.32	1.71	1.25
<i>2000</i>	1.29	1.88	1.38
<i>% μεταβολή</i>			
<i>1960-1980</i>	0.90	-28,57	-34,17
<i>1980-2000</i>	-42,15	-31,13	-11,53
<i>1960-2000</i>	-41,62	-31,13	-41,77

Πηγή: Council of Europe (2003)

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: Η ΜΕΣΗ ΗΛΙΚΙΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΤΕΚΝΟΠΟΙΑ

ΕΤΟΣ	ΕΛΛΑΔΑ	ΓΑΛΛΙΑ	ΓΕΡΜΑΝΙΑ
<i>1960</i>	28,7	27,6	28,5
<i>1965</i>	28,1	27,3	27,1
<i>1970</i>	27,4	27,2	26,6
<i>1975</i>	26,8	26,7	26,3
<i>1980</i>	26,1	26,8	26,4
<i>1985</i>	26,3	27,5	27,1
<i>1990</i>	27,2	28,3	27,6
<i>1995</i>	28,2	29,0	28,3
<i>2000</i>	-	29,4	28,7
<i>μεταβολή</i>			
<i>1960-1980</i>	-2,6	-0,8	-2,1
	2,1	1,8	2,3
<i>1980-2000</i>	(1980-1995)		
	-0.5	1,8	0,2
<i>1960-2000</i>	(1960-1995)		

Πηγή: Council of Europe (2003)

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: Η ΜΕΣΗ ΗΛΙΚΙΑ ΣΤΗΝ ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

ΕΤΟΣ	ΕΛΛΑΔΑ	ΓΑΛΛΙΑ	ΓΕΡΜΑΝΙΑ
1960	25,9	24,8	25,0
1965	25,4	24,4	24,4
1970	25,0	24,4	24,0
1975	24,5	24,5	24,5
1980	24,1	25,0	25,0
1985	24,5	25,9	26,1
1990	25,5	27,0	26,6
1995	26,6	28,1	27,5
2000	-	27,9	28,2
<i>μεταβολή</i>			
1960-1980	-1,8 2,5	0,2	0
1980-2000	(1980-1995) 0,7	2,9	3,2
1960-2000	(1960-1995)	3,1	3,2

Πηγή: Council of Europe (2003)

**ΠΙΝΑΚΑΣ 4: ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΜΗΤΕΡΩΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ
ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΟΥΣ ΤΟ 2004 ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ
ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΜΗΤΕΡΩΝ**

	Απόφοιτες Δημοτικού (%)	Απόφοιτες μέσης εκπαίδευσης (%)	Απόφοιτες Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (%)
Γαλλία	48,4	58,2	80,0
Γερμανία	50,0	50,0	60,9
Ελλάδα	16,6	29,6	61,4

Πίνακας από Εφημερίδα Καθημερινή, Κυριακή 21 Νοεμβρίου 2004, σελ, 27

**ΠΙΝΑΚΑΣ 5: Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ
ΑΠΟ ΤΟ 1970 ΕΩΣ ΤΟ 1997**

	Γυναικείο εργατικό δυναμικό το έτος 1970 σε ποσοστό %	Γυναικείο εργατικό δυναμικό το έτος 1997 σε ποσοστό %	Ποσοστιαία αύξηση του γυναικείου εργατικού δυναμικού 1970 – 1997	Ανδρικό εργατικό δυναμικό το 1997 σε ποσοστό %
Γαλλία	36,2	41,2	13,8	56,3
Γερμανία	38,6	43,1	11,7	61,5
Ελλάδα	25,7	30,8	19,8	59,0

Πηγή: World Bank World Development Indicators (2000)

**ΠΙΝΑΚΑΣ 6: ΟΙ ΓΟΝΙΚΕΣ ΠΑΡΟΧΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΑ
ΕΠΙΔΟΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, ΑΝΑ ΦΟΡΕΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ**

	ΓΟΝΙΚΕΣ ΠΑΡΟΧΕΣ		ΕΤΗΣΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΑ ΕΠΙΔΟΜΑΤΑ			
			ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΙΔΙΩΝ			
ΦΟΡΕΑΣ	ΑΔΕΙΑ ΜΗΤΡΟΤΗΤΑΣ	ΜΕΙΩΜΕΝΟ ΩΡΑΡΙΟ	1	2	3	4 +
Ι,Κ,Α,	14 Εβδομάδες	1 ώρα / ημέρα	70,44	211,32	475,44	577,56
Ο,Γ,Α,	ΔΕΝ ΔΙΔΕΤΑΙ	ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ	-----	-----	131,15	198,5
ΔΗΜΟΣΙΟΥ	16 Εβδομάδες	1 ώρες για 2 χρόνια + 1 ώρα για 4 χρόνια	211,30	211,30	563,46	880,41
ΛΟΙΠΑ ΤΑΜΕΙΟΥ	ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΙΣΗ					

Πηγή: Conference of European Minister responsible for family affairs XXVI session(

<http://www.social.coe.int/en/cohesion/fampol/stockholm/communiq.htm>)

**ΠΙΝΑΚΑΣ 7: Η ΑΔΕΙΑ ΜΗΤΡΟΤΗΤΑΣ ΣΕ ΕΛΛΑΔΑ, ΓΑΛΛΙΑ ΚΑΙ
ΓΕΡΜΑΝΙΑ**

<i>ΧΩΡΑ</i>	<i>ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΑΔΕΙΑΣ ΣΕ ΕΒΔΟΜΑΔΕΣ</i>	<i>ΤΑΚΤΙΚΟ ΕΠΙΔΟΜΑ (ΠΟΣΟΣΤΟ % ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ)</i>
<i>ΓΑΛΛΙΑ</i>	<i>16- 26²</i>	<i>80</i>
<i>ΓΕΡΜΑΝΙΑ</i>	<i>14</i>	<i>100</i>
<i>ΕΛΛΑΔΑ</i>	<i>14 - 16³</i>	<i>100</i>

Πηγή: Η δικτυακή πύλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης

² Ανάλογα με τον αριθμό των παιδιών

³ Ανάλογα με τον φορέα απασχόλησης του γονέα

ΠΙΝΑΚΑΣ 8: Η ΓΟΝΙΚΗ ΑΠΟΥΣΙΑ ΣΕ ΕΛΛΑΔΑ, ΓΑΛΛΙΑ ΚΑΙ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

ΧΩΡΑ	ΔΙΑΡΚΕΙΑ	ΕΠΙΔΟΤΗΣΗ	ΜΕΓΙΣΤΟ ΟΡΙΟ ΗΛΙΚΙΑΣ ΣΕ ΧΡΟΝΙΑ	ΧΡΟΝΙΚΑ ΠΕΡΙΘΩΡΙΑ	ΑΝΑΜΕΙΞΗ ΠΑΤΕΡΑ
ΓΑΛΛΙΑ	3 Χρόνια	Σταθερή επιδότηση για 2 ή περισσότερα παιδιά	3	Υφίστανται	Ναι
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	3 Χρόνια	Σταθερή επιδότηση για 2 χρόνια ύστερα από εξέταση περιστατικών	3 και 1 χρόνο ακόμη μέχρι το παιδί να γίνει 8 χρόνων	Υφίστανται	Ναι
ΕΛΛΑΔΑ	3,5 Μήνες καθένας από τους γονείς	<i>Δίχως επιδότηση</i>	3 για τον ιδιωτικό και 8 για τον δημόσιο τομέα	Υφίστανται	Ναι

Πηγή: Η δικτυακή πύλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης

**ΠΙΝΑΚΑΣ 9: Η ΑΔΕΙΑ ΑΣΘΕΝΕΙΑΣ ΣΕ ΕΛΛΑΔΑ, ΓΑΛΛΙΑ ΚΑΙ
ΓΕΡΜΑΝΙΑ**

ΧΩΡΑ	ΧΡΟΝΙΚΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ ΑΠΟΥΣΙΑΣ ΣΕ ΗΜΕΡΕΣ ⁴	ΜΕΓΙΣΤΟ ΟΡΙΟ ΗΛΙΚΙΑΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΕ ΧΡΟΝΙΑ	ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	10 – 50	<12	ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΟΥΝ
ΓΑΛΛΙΑ	3 - 14	<16	ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΟΥΝ
ΕΛΛΑΔΑ	6 - 10	<16	100 ΑΤΟΜΑ ΕΛΑΧΙΣΤΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

Πηγή: Η δικτυακή πύλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης

⁴ Ο αριθμός των ημερών εξαρτάται από τον αριθμό των παιδιών και τη μορφή της οικογένειας στη Γαλλία και τη Γερμανία, ενώ στην Ελλάδα από την κατάσταση υγείας των παιδιών

**ΠΙΝΑΚΑΣ 10: ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΣΕ
ΕΛΛΑΔΑ, ΓΑΛΛΙΑ, ΓΕΡΜΑΝΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 2000**

ΧΩΡΑ	ΚΟΣΤΟΣ ΣΕ ΠΟΣΟΣΤΟ % ΤΟΥ Α,Ε,Π,	ΚΟΣΤΟΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΩΝ ΕΠΙΔΟΜΑΤΩΝ ΣΕ ΠΟΣΟΣΤΟ % ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΙΚΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ	ΚΟΣΤΟΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΣΕ ΠΟΣΟΣΤΟ % ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΙΚΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	2,1	70,9	29,1
ΓΑΛΛΙΑ	2,0	73,0	27,0
ΕΛΛΑΔΑ	1,0	51,8	48,2

Πηγή: Eurostat (2003) “Social Protection: Cash family benefits in Europe”, Eurostat statistics in focus, population and social conditions No, 19/2003, Eurostat press office, Luxemburg